

Nieuwe kansen met basisvaardig Overijssel

Inhoud

0	Managementsamenvatting	5
1	Aanleiding en aanpak	8
1.1	Aanleiding	8
1.2	Aanpak	8
2	Betekenis van basisvaardigheden voor de samenleving	10
2.1	De omvang van het probleem	10
2.2	Uit de expertmeetings	12
2.3	Gesprekken taalambassadeurs	13
3	Beleidscontext	15
3.1	Betrokken overheden	15
3.2	Huidige aanpak provincie Overijssel	15
3.3	Voorbeelden andere provincies	17
4	Op de werkvloer	20
4.1	Werk en basisvaardigheden	20
4.2	Voorbeeld aanpak binnen een bedrijf	22
4.3	Inzet van sociale partners	23
5	Advies landelijke SER	25
6	Conclusies en aanbevelingen	27
6.1	Urgentie, zichtbaarheid en meer prioriteit rol provincie	27
6.2	Onderzoek, kennisdeling en innovatie	29
6.3	Sociale partners	30
6.4	Rol van onderwijs	31
	Bijlage 1: Landelijk Bestuursakkoord: verantwoordelijkheid van het Rijk en gemeenten	35
	Bijlage 2: Convenant bibliotheken	37
	Bijlage 3: Feiten en Cijfers Laaggeletterdheid in Overijssel (memo Stichting Lezen en Schrijven)	38
	Bijlage 4: Factsheet Laaggeletterdheid en werk	47
	Bijlage 5: Factsheet impact van het leren van volwassenen	49
	Bijlage 6: Flyers Basisvaardigheden voor professionals en voor het brede publiek	51

0 Managementsamenvatting

Voldoende beheersing van taal en rekenen en basale digitale vaardigheden zijn cruciaal om volop mee te kunnen doen in de samenleving en om duurzaam inzetbaar te zijn op de arbeidsmarkt. De SER Overijssel vindt het om sociale en economische redenen noodzakelijk om voortvarend en structureel te werken aan de ontwikkeling van basisvaardigheden bij inwoners. Investeren in basisvaardigheden loont zowel voor het individu als voor de samenleving als geheel. Geletterdheid maakt mensen gezonder, werknemers productiever en zorgt voor meer maatschappelijke welvaart en economische groei. Achterblijvende vaardigheden op het vlak van taal, rekenen en digitale vaardigheden vormen een serieus probleem voor de zelfredzaamheid van mensen en hun deelname aan de samenleving. In Nederland zijn 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. De exacte omvang van de doelgroep in Overijssel is niet bekend, maar wordt geschat op 12% van de bevolking.

Om tot dit advies te komen, ondernam de SER Overijssel verschillende stappen. Er zijn individuele gesprekken gevoerd met diverse experts om het probleem in beeld te brengen en voorbeelden van succesvolle aanpakken (bij andere provincies, bij bedrijven en bij de sociale partners) te verzamelen. Daarnaast organiseerde de SER Overijssel drie expertmeetings waarbij verschillende aspecten van het probleem besproken werden. Om uit de eerste hand te horen welke drempels mensen ervaren, als ze aan hun basisvaardigheden willen werken, en hoe ze deze drempels overwinnen, zijn er telefonische gesprekken gevoerd met taalambassadeurs (ervaringsdeskundigen). Een aantal aanbevelingen uit het advies van de landelijke SER 'Samen werken aan taal' (2019) is doorvertaald naar de Overijsselse situatie.

Uit onderzoeken, gesprekken met experts en het SER-advies 'Samen werken aan taal' (2016) blijkt dat het onderwerp met betrekking tot basisvaardigheden complex, weerbarstig, omvangrijk en belangrijk is. Er wordt al jaren aandacht aan besteed vanuit verschillende overheden en maatschappelijke partners. De SER Overijssel stelt vast dat er op dit moment veel beleidsinspanningen en initiatieven zijn, gericht op de verbetering van basisvaardigheden. De SER Overijssel constateert echter dat deze inspanningen niet voldoende zijn om het aantal mensen met onvoldoende (digitale) basisvaardigheden te verminderen. Veel initiatieven en inspanningen zijn te versnipperd, te vrijblijvend, te weinig structureel en te selectief. Het gevolg is dat veel laaggeletterden niet of onvoldoende worden bereikt, vooral de mensen met Nederlands als eerste taal. Het huidige budget is niet genoeg om alle laaggeletterden te bereiken en om tegemoet te komen aan hun (impliciete) sociale behoefte. Laaggeletterden vragen in feite om méér dan het aanleren van basisvaardigheden: ze willen meer deelnemen aan de samenleving.

Het niet kunnen meedoen aan de samenleving door gebrek aan basisvaardigheden is een landelijke en lokale opgave. Elk domein kan op zijn eigen dossiers een bijdrage leveren aan het verminderen van deze problematiek. Door het Rijk wordt de basis voor beleid gelegd. Op lokaal niveau wordt in samenwerking met partners uitvoering gegeven aan dit beleid. In deze samenwerking proberen partijen zoveel mogelijk mensen te bereiken.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 'Samen bouwen aan Overijssel' wordt benadrukt dat het belangrijk is dat in Overijssel iedereen mee doet en meetelt (een inclusieve samenleving) en dat iedereen op zijn/haar eigen wijze bijdraagt aan de samenleving. Hoewel het onderwerp basisvaardigheden (laaggeletterdheid) ondergebracht is bij het beleidsthema Cultuur (bibliotheekinnovatie) en voornamelijk projectmatig opgepakt wordt, zijn er voorbeelden van een integrale aanpak. Bibliotheken zijn een (belangrijke) partner bij de bestrijding van laaggeletterdheid. De provincie denkt steeds meer na welke maatregelen nodig zijn om ook andere partners beter te betrekken bij de aanpak, zoals werkgevers.

Het bevorderen van de ontwikkeling van basisvaardigheden staat hoog op de agenda van de sociale partners. Werkgevers(organisaties), vakbonden en overheden bevorderen gezamenlijk dat werkenden, die over onvoldoende basisvaardigheden beschikken, worden opgespoord en gestimuleerd worden om hun basisvaardigheden op peil te krijgen. Naast het bieden van hulp aan de huidige doelgroep, is het van belang om aandacht te besteden aan preventie. Daar speelt onderwijs een cruciale rol in. Er zijn steeds meer schoolverlaters die onvoldoende kunnen lezen en schrijven. Taalachterstanden moeten al op jonge leeftijd worden voorkomen.

Het is aan te bevelen dat de provincie een belangrijke aanvullende rol speelt in de coördinatie, faciliteren van onderzoek en kennisdeling en het bijeenbrengen van partijen. Bestuurlijke draagvlak is hierbij heel belangrijk. Uit de expertmeetings komt nadrukkelijk naar voren dat er behoefte is aan een bovenregionale aanpak. SER Overijssel is van mening dat de provincie Overijssel in overleg met de gemeenten en maatschappelijke partners een grotere rol voor zichzelf zou moeten claimen om haar bijdrage om laaggeletterdheid terug te dringen te intensiveren. Juist nu in deze coronacrisis is het nog urgenter dan voorheen. Deze rol van de provincie moet uitgesproken en uitgedragen worden. Hiermee wordt het gevoel van urgentie breed maatschappelijk gedeeld. Sociale partners spelen een belangrijke rol in de ondersteuning op de werkvloer om basisvaardigheden te ontwikkelen. Investeren in geletterdheid is voor sociale partners van belang omdat het bijdraagt aan productiviteit, inzetbaarheid en goede communicatie op de werkvloer, inspelen op nieuwe ontwikkelingen en het tegengaan van uitval van werknemers. Er zijn verschillende voorbeelden van andere provincies. De provincie Overijssel is in staat om een unieke Overijsselse aanpak te ontwikkelen.

Het advies van de SER Overijssel bevat de volgende aanbevelingen.

1. Urgentie, zichtbaarheid en meer prioriteit rol provincie:
 - Kies als provincie welke bovenregionale rol je wilt spelen op basis van de vraag vanuit de gemeenten, sociale (arbeidsmarkt) en maatschappelijke partners (maatschappelijk leven): coördinerende rol, stimuleren van een integrale aanpak en verbinding, faciliteren van onderzoek en kennis, het bijeen brengen van partijen.
 - Organiseer een structurele inbedding van het onderwerp Basisvaardigheden in het provinciale beleid in plaats van projectmatige aanpak, het liefst over de collegeperiodes heen, met een apart (deel)investeringsprogramma met een significant budget.
 - Investeer in intensieve en effectieve ketensamenwerking (horizontaal en verticaal), maar ook harde (contractuele) afspraken tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers.
2. Onderzoek, kennisdeling en innovatie:
 - Maak gebruik van de kennis die er al is en versterk deze. Neem als provincie de verantwoordelijkheid om het onderzoek en monitoring te faciliteren en bijeenkomsten te organiseren rondom de uitkomsten van de onderzoeken en monitoring.
 - Ondersteun de uitvoerende partijen om de doelgroepen beter in beeld te brengen en te bereiken. Monitor de effecten van maatregelen zodat de best practices toegepast kunnen worden door meerdere partijen.
3. Sociale partners:
 - Zet in op de kansen die de werkvloer biedt en op een veel grotere rol van de werkgevers bij het vergroten van taal-, reken- en digitale vaardigheden.
 - Ondersteun werkgevers, vakbonden, branches en O&O-fondsen vanuit provinciaal niveau om van de groep werkenden, die onvoldoende basisvaardigheden bezitten, te herkennen, te bereiken en te activeren.
4. Rol van onderwijs:
 - Creëer binnen het programma Sociale Kwaliteit mogelijkheden om aandacht te kunnen besteden aan veilig opgroeien en ontplooiën in Overijssel met aandacht voor maatschappelijke problemen zoals onvoldoende zelfredzaamheid van mensen. Het is van belang om in het initiële onderwijs stappen te zetten voor de ontwikkeling van basisvaardigheden.

De sociale partners nemen hun verantwoordelijkheid bij de ontwikkeling van basisvaardigheden bij medewerkers op de werkvloer, maar ook bij mensen bij wie het ontbreken van basisvaardigheden een drempel vormt om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Zowel werkgevers- als werknemersbenadering zijn belangrijk.

1 Aanleiding en aanpak

1.1 Aanleiding

Bij het opstellen van het werkprogramma 2020 van de SER Overijssel is besloten een advies Leven Lang Ontwikkelen, gerelateerd aan het onderwerp 'laaggeletterdheid', uit te brengen. Door de SER-adviescommissie is in overleg met de landelijke SER gekozen om het adviestraject te faseren en te starten met het onderwerp Basisvaardigheden. Deze term wordt in toenemende mate gebruikt in plaats van de term 'laaggeletterdheid' om de aandacht hierbij te verbreden naar rekenvaardigheden en digitale vaardigheden. Term 'laaggeletterdheid' heeft een negatieve bijklank, terwijl door het term 'basisvaardigheden' te gebruiken benadruk je het belang van leven lang ontwikkelen voor iedereen in plaats van een etiket van 'laaggeletterdheid' op te plakken.

1.2 Aanpak

Aan het begin van het adviestraject is uit de SER-leden een adviescommissie samengesteld. Als input voor dit adviestraject zijn de gesprekken met de landelijke SER, Stichting Lezen en Schrijven, provinciale beleidsmedewerkers en Maurice de Greef (hoogleraar leereffecten laagopgeleiden en laaggeletterden aan de Vrije Universiteit Brussel) gebruikt. Vanuit deze gesprekken zijn interessante facts & figures en best practices zowel landelijk als binnen de provincie Overijssel naar voren gekomen. Op 15 september 2020 lichtte de SER-adviescommissie de aanpak toe aan de gedeputeerden De Witte (cultuur, sociale kwaliteit) en De Bree (arbeidsmarkt) en benadrukte hierbij de urgentie van het probleem.

Behalve de individuele inventariserende gesprekken te voeren, organiseerde de SER-adviescommissie Basisvaardigheden drie expertmeetings. Aan de eerste expertmeeting namen de vertegenwoordigers vanuit de Overijsselse gemeenten, bibliotheken, Rijnbrink (Provinciale Ondersteuningsinstelling voor Bibliotheken in Gelderland en Overijssel), provincie Overijssel, FNV, Stichting Lezen en Schrijven en de landelijke SER deel.

Aan de tweede expertmeeting namen netwerkambassadeurs binnen het project 'Taal werkt!' deel. Onderdeel daarvan is 'Taal werkt op de werkvloer'. Dit is een werkgeversbenadering waarmee in het voorjaar van 2020 is in Overijssel gestart is.

De derde expertmeeting is in samenwerking met de 'ambassadeurs' van woningcorporatie deltaWonen georganiseerd. In 2019 organiseerde deltaWonen een congres over laaggeletterdheid¹ (zie hoofdstuk 4). Daarmee ontstond er een netwerk van werkgevers, die aangegeven hebben om meer werk van de

¹ <https://www.deltawonen.nl/over-deltawonen/onze-organisatie/laaggeletterdheid/>

bestrijding van laaggeletterdheid te maken. Aan de derde SER-expertmeeting namen de 'ambassadeurs' en de adjunct-directeur van deltaWonen, een aantal bedrijven uit de branches schoonmaak en bouw, medewerkers van bibliotheek en de Taalpunt Zwolle, een wethouder en beleidsadviseur van de gemeente Zwolle. De verslagen van de expertmeetings zijn op te vragen bij het secretariaat van de SER Overijssel.

Naast de deskstudie, individuele gesprekken met experts en de expertmeetings, zijn er telefonische gesprekken gevoerd met een aantal taalambassadeurs² (ervaringsdeskundigen). Deze gesprekken hebben meer inzicht gegeven in de wereld van taboes en drempels, die genomen moeten worden als iemand moeite heeft met taal, rekenen of digitale vaardigheden. Als het lukt om de drempel te nemen en te gaan werken aan de ontwikkelingen van de basisvaardigheden, zijn mensen trots op zichzelf en voelen zich gelukkiger en sterker in het leven staan. Veel van deze ervaringsdeskundigen zijn bereid om hun verhaal te vertellen zowel aan de professionals als aan de mensen, die juist een duwtje in de rug nodig hebben om deze stap te zetten.

² *Taalambassadeurs zijn (oud-)cursisten die vanuit hun eigen ervaringen aan uiteenlopende doelgroepen – van politici tot potentiële taalcursisten – duidelijk kunnen maken hoe ingewikkeld het leven is als je basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen of spreken onvoldoende beheerst.*

2 Betekenis van basisvaardigheden voor de samenleving

2.1 De omvang van het probleem

Er is landelijk, regionaal en lokaal een flinke opgave wat betreft inwoners die onvoldoende basisvaardigheden hebben. Bij basisvaardigheden hebben we het over taal, rekenen en digitale vaardigheden³. Deze inwoners hebben - zo blijkt uit onderzoek - vaak problemen met het behouden of vinden van werk, zelfredzaamheid, gezondheid, financiën (schulden) en andere vormen van deelname aan de samenleving. Het hebben van voldoende basisvaardigheden is van cruciaal belang voor het volwaardig meedoen in een samenleving.

Laaggeletterdheid is één van de grootste maatschappelijke vraagstukken van deze tijd: de samenleving wordt complexer en kennisintensiever. De kloof die laaggeletterden moeten overbruggen om mee te komen, wordt steeds groter. Het belang om ook digitaal mee te kunnen doen is door de coronacrisis nog duidelijker geworden. En dat terwijl het aantal laaggeletterden in Nederland nog steeds groeit. Al in 2016 constateerde de Algemene Rekenkamer dat de aanpak van laaggeletterdheid niet in verhouding staat tot de omvang van het probleem. De landelijke SER pleitte in haar advies in 2016 voor een substantiële verhoging van het budget, betere samenwerking en het tegengaan van versnippering van beleid⁴ (zie hoofdstuk 5).

In Nederland zijn naar schatting 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. Dit betekent dat zij moeite hebben met basisvaardigheden als lezen, schrijven en rekenen. Wat men vaak niet beseft is dat dit een grote impact heeft op het dagelijks leven van mensen. Bijvoorbeeld het kopen van een treinkaartje, het aanvragen van een DigiD of het lezen van bijsluiter bij medicijnen. Niet voldoende kunnen meedoen, verkleint kansen en geeft hogere risico's op gezondheidsproblemen of schulden. Niet alleen volwassenen merken de effecten. In gezinnen beperkt dit de mogelijkheden voor kinderen om zich volop te ontwikkelen. Kinderen, die opgroeien in een taalarme omgeving lopen een groter risico om later ook laaggeletterd te worden, dan kinderen die opgroeien in een taalrijke omgeving. Intergenerationele overdracht van laaggeletterdheid is een relatief groot probleem.

³ Digitale vaardigheden omvatten alle handelingen, die nodig zijn om je te redden in een digitale wereld. Zo gaat het niet alleen om 'knoppenkennis', maar ook om te kunnen toepassen van de informatie. Naast het werken met een computer, laptop of smartphone, zitten digitale vaardigheden ook in het bedienen van apparatuur in het dagelijks leven en werk.

⁴ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/samen-werken-aan-taal>

Er zijn veel initiatieven om deze mensen te helpen en te ondersteunen in hun ontwikkeling en toch blijft het probleem verder groeien. Hoewel het landelijke programma 'Tel mee met taal' en andere projecten en programma's al duizenden mensen op weg hebben geholpen, neemt de laaggeletterdheid in Nederland juist toe in plaats van af. Er komen steeds meer leerlingen van de basisschool die niet goed kunnen lezen en rekenen. Bijna 20 procent van de vijftienjarigen heeft een taalachterstand.

Uit onderzoek van PricewaterhouseCoopers⁵ blijkt dat laaggeletterdheid de Nederlandse samenleving ruim 1 miljard euro per jaar kost. Hogere gezondheidszorg, uitkeringen, lagere productiviteit van laaggeletterden die werken en gemiste belastinginkomsten zijn de grootste kostenposten. Als bijlage 1 is een memo van Stichting Lezen en Schrijven met de feiten en cijfers over de laaggeletterdheid in Overijssel toegevoegd.

Figuur 1 laat zien hoeveel procent van de bevolking (tussen de 16 en 65 jaar) in verschillende gemeenten laaggeletterd is.

Figuur 1

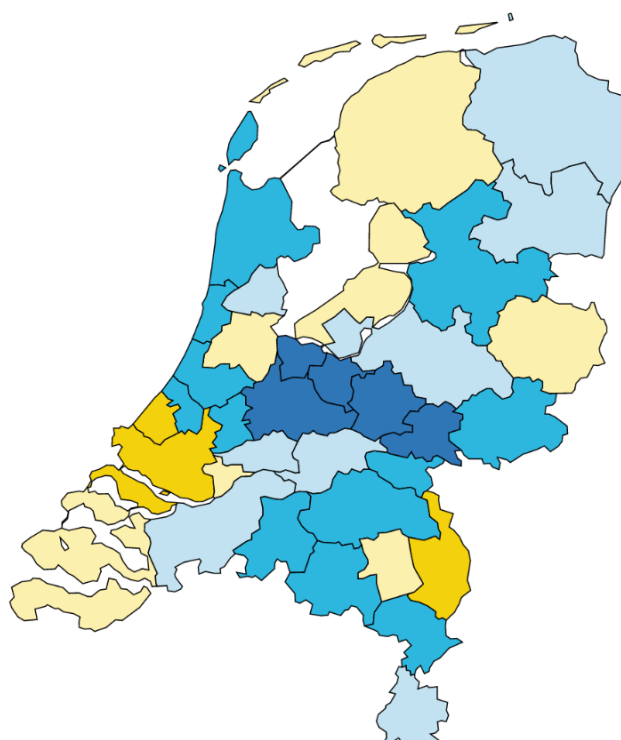
Aandeel laaggeletterden per regio

(Bron: <https://www.cubiss.nl/actueel/geletterdheid-zicht>)

Arbeidsmarktregio • Alle laaggeletterden

Aandeel laaggeletterden

- Veel Lager
- Lager
- Enigszins Lager
- Rond landelijk gemiddelde
- Enigszins hoger
- Hoger

⁵ https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/PwC_-_Rapport_maatschappelijke_kosten_laaggeletterdheid_-_April_2018_def.pdf

2.2 Uit de expertmeetings

In de expertmeetings die de SER Overijssel organiseerde voor dit adviestraject werden de belangrijkste en het meest actuele ontwikkelingen besproken met betrekking tot de basisvaardigheden in alle fases van het dagelijks leven: deelname aan de maatschappij, opvoeden van kinderen en functioneren op de werkvloer. Bij het noemen van het aantal van ongeveer 2,5 miljoen mensen, die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden, beseft men hoe omvangrijk het probleem in Nederland is. Als het om digitale basisvaardigheden gaat, zou het aantal mensen die onvoldoende over deze vaardigheden beschikt nog veel hoger zijn. Door de snelle digitalisering in alle aspecten van het dagelijks leven, groeit de kloof tussen de mensen, die kunnen meekomen en die niet kunnen meekomen, steeds verder.

Eén van de grootste uitdagingen bij het bestrijden van laaggeletterdheid is het bereiken van de doelgroep. Naar schatting wordt minder dan 1% van de doelgroep door beschikbare programma's en projecten bereikt. Doelgroep NT2 (Nederlands als tweede taal) is makkelijker te bereiken dan NT1 (Nederlands als eerste taal), omdat de laatste doelgroep via de inburgeringstrajecten in contact komt met de taalaanbieders. NT1 is niet alleen moeilijker te bereiken, maar ook minder zichtbaar voor de hulpverleners.

Mensen komen niet uit zichzelf. Er bestaan veel taboes en onwetendheid. Sommige mensen vinden hun manieren om te kunnen omgaan met het gebrek aan lees-, schrijf- en rekenvaardigheden. Meestal worden de problemen door de familieleden of iemand uit de vriendenkring ontdekt.

Van belang is dat er op veel plekken laagdrempelig aanbod wordt georganiseerd: in de wijken (sociaal-wijkteams), bij de zorginstellingen en bij de bibliotheken. Soms wordt een andere vraag gesteld (hulp bij het lezen van een bijsluiter of schuldhulpverlening), waarbij professionals of vrijwilligers niet alleen deze specifieke hulp verlenen maar ook naar de achterliggende problemen kijken en mensen verwijzen naar de hulp. Hulp moet dicht bij de doelgroep geboden worden.

Vanuit de provincie wordt het project 'Taal op de werkvloer' gesubsidieerd (looptijd maart 2020-december 2021). Netwerkambassadeurs voor regio's in Overijssel bezoeken werkgevers om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken, eventueel met een concreet aanbod. Er wordt nagedacht om naast de taalvrijwilligers bij de bibliotheken ook taalvrijwilligers voor de werkvloer voor te bereiden. Er zijn voorbeelden bekend van 'Harrie's' als project bij CNV waarbij collega's hun taalarmere collega's begeleiden (zie ook hoofdstuk 4). Soortgelijke voorbeelden zijn bekend uit Zweden met taalbuddy's.

Deelnemers aan de expertmeeting geven aan dat het niet gemakkelijk is om het onderwerp bespreekbaar te maken bij de bedrijven. De mogelijke oplossingsrichtingen zijn:

- Werken aan meer bewustwording en bekendheid; dat kan beginnen bij de bedrijven die daar bewust actief mee zijn. Ze vertellen wat het oplevert als mensen ondersteuning kunnen krijgen in hun ontwikkeling van basisvaardigheden; ze vertellen dat het niet groot hoeft maar met kleine stapjes begonnen kan worden; ze delen ervaringen over het aanbod van bijvoorbeeld Taalpunten en bibliotheken; ze wisselen ideeën met elkaar uit.
- Verantwoordelijkheid nemen om ook in de crisis aandacht te blijven besteden aan de kwetsbare medewerkers, terwijl de aandacht vaak verschuift naar de overlevingsstrategie van het bedrijf. Als bedrijf daar geen verantwoordelijkheid voor neemt, is het veel lastiger om de schade aangericht door de crisis te corrigeren voor deze medewerkers.
- Communiceren dat bedrijven bezig zijn met het onderwerp basisvaardigheden zowel voor eigen medewerkers als voor de inwoners. Hier kun je ook brancheverenigingen goed bij betrekken. Ook de overheden moeten uitdragen dat dit onderwerp hoog op de agenda staat.

2.3 Gesprekken taalambassadeurs

Via Stichting ABC heeft SER Overijssel in contact gekomen met een aantal taalambassadeurs. ABC is een belangenbehartigingsorganisatie voor (en door) laaggeletterden met Nederlands als eerste taal (NT1). Naast het behartigen van belangen, zorgt deze stichting voor ontmoeting tussen laaggeletterden, verzorgt voorlichting en testpanels en deelt kennis en ervaringen met anderen.

Taalambassadeurs zijn onmisbaar als men mensen duidelijk wil maken wat het betekent om moeite te hebben met lezen en schrijven. Het aan den lijve ondervinden hoe ingewikkeld het leven is als je basisvaardigheden als lezen, schrijven, spreken, rekenen of digitale vaardigheden onvoldoende beheerst, maakt de taalambassadeurs tot ervaringsdeskundigen.

Uit de telefonische gesprekken met de taalambassadeurs komt naar voren dat het hebben van mogelijkheden om aan eigen basisvaardigheden te werken, veel nieuwe kansen biedt zowel in het dagelijks leven als op het werk. Taalambassadeurs vertellen dat ze veel zelfverzekerder zijn geworden en veel gelukkiger. Ze willen graag hun verhaal delen met anderen zodat het voor de betreffende mensen het makkelijker zou zijn om de drempel te nemen en voor de betrokken organisaties het duidelijker zou zijn hoe belangrijk scholing kan zijn op het gebied van basisvaardigheden.

Uit de telefoongesprekken met ervaringsdeskundigen

"Het is makkelijker om naar buitenland te gaan, dan een vraag bij de gemeente te stellen. Overheid heeft het te ingewikkeld gemaakt voor mensen die niet goed kunnen lezen en niet handig zijn met computer. Alles gaat schriftelijk en digitaal. Organiseer af en toe een telefonische spreekuur, zodat je iemand gewoon kan spreken en je vragen stellen."

"Ik was bezig om het belastingformulier in te vullen. Je logt in en je tijd gaat lopen. Ik heb meer tijd nodig om alles goed door te lezen en in te vullen, maar je wordt er steeds uitgegooid omdat je er te lang over doet. Je logt opnieuw in en het gebeurt steeds hetzelfde. Heel frustrerend!"

"Je hebt een duwtje in de rug nodig. Sommige mensen schamen zich als ze minder goed kunnen lezen. Als je leidinggevende vraagt of je hulp nodig hebt, voel je je gehoord. Ik zou alle werkgevers willen adviseren om daar een gesprek over te hebben met de medewerkers, een open gesprek. Tijd vrijmaken voor het leren op het werk."

Ook op de website van Stichting Lezen en Schrijven zijn verhalen van ervaringsdeskundigen te lezen:
<https://www.taalvoorhetleven.nl/cursist/verhalen>.

3 Beleidscontext

3.1 Betrokken overheden

Het beleid met betrekking tot de basisvaardigheden wordt landelijk vormgegeven⁶, de uitvoering van het beleid gebeurt decentraal door gemeenten. Een belangrijk doel van het landelijke aanpak is het ondersteunen van gemeenten en lokale partners om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden. Partners om samen aan basisvaardigheden te werken zijn onder meer Stichting Lezen en Schrijven, Stichting Lezen, bibliotheken, formele en non-formele taalaanbieders, UWV, sociale diensten en leerwerkloketten van Leren en Werken. De betrokken partners streven op lokaal en regionaal niveau naar structureel betere samenwerking met behulp van taalnetwerken. Binnen 'Tel mee met Taal' wordt daarnaast geprobeerd om basisvaardigheden aan te pakken in de context waar problemen vaak voorkomen: op het werk, in de zorg of thuis. Het gaat dan niet alleen om taal, maar ook om rekenen en digitale vaardigheden.

Het landelijke actieprogramma is bedoeld om laaggeletterdheid terug te dringen via de volwasseneneducatie. De educatiemiddelen worden vanuit de WEB⁷ uitgekeerd aan centrumgemeenten van 35 arbeidsmarktregio's, in de vorm van een specifieke uitkering. De centrumgemeenten stellen samen met de andere regiogemeenten een Regionaal Plan Basisvaardigheden op. Binnen het sociaal domein worden netwerkorganisaties van taalaanbieders de laagdrempelige spin in het web die vraag en aanbod rondom laaggeletterdheid en basisvaardigheden verbindt. Deze netwerkorganisaties zijn vaak Taalhuizen en Taalpunten en zijn meestal ondergebracht bij bibliotheken. De belangrijke vindplaatsen van laaggeletterden zijn sociale diensten, schuldhulpverleningsinstanties, UWV en zorginstellingen.

Bijlagen 1 en 2 bevatten informatie over de laatste ontwikkelingen op het gebied van het landelijk bestuursakkoord en het convenant bibliotheken.

3.2 Huidige aanpak provincie Overijssel

In het Coalitieakkoord 2019-2023 'Samen bouwen aan Overijssel' wordt benadrukt dat het belangrijk is dat in Overijssel iedereen mee doet en meetelt (een inclusieve samenleving) en dat iedereen op zijn/haar eigen wijze bijdraagt aan de samenleving: "Dat we bereid zijn ons over verschillen heen te zetten door

⁶ Het meest recente programma 'Tel mee met Taal' valt onder de verantwoordelijkheid van de ministeries van Onderwijs, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

⁷ Wet educatie en beroepsonderwijs

net die extra stap te zetten. En door oog te hebben voor wat mensen met elkaar bindt, zoals cultuur, sport en beweging en taal". Hoewel het onderwerp basisvaardigheden (laaggeletterdheid) ondergebracht is bij het beleidsthema Cultuur (bibliotheekinnovatie) en voornamelijk projectmatig opgepakt wordt, zijn er voorbeelden van een integrale aanpak. Bibliotheken zijn een (belangrijke) partner bij de bestrijding van laaggeletterdheid. De provincie denkt steeds meer na welke maatregelen nodig zijn om ook andere partners beter te betrekken bij de aanpak, zoals werkgevers.

In het arbeidsmarktbeleid 2020-2024 benoemt de provincie Overijssel inclusiviteit als één van de drie pijlers van haar beleid. De ambitie van de provincie om in 2024 een inclusieve, wendbare en toekomstgerichte arbeidsmarkt te hebben. Dat betekent voldoende deskundige (vak)mensen om de provinciale opgaven te realiseren en om klaar te zijn voor de arbeidsmarkt van de toekomst waarin iedereen meedoet die kan en wil werken. Nog steeds zijn er groepen in de samenleving, waarvoor de afstand tot die arbeidsmarkt groot is. Mede door technologische ontwikkelingen en de flexibilisering van arbeid is het voor iedereen cruciaal om te blijven leren en te ontwikkelen. In afstemming met de arbeidsmarktregio's werkt de provincie aan een inclusieve arbeidsmarkt.

In de Cultuurnota 2021-2024 benoemt de provincie bibliotheken als één van de pijlers voor het realiseren van de beleidsdoelstellingen. De provincie Overijssel ondersteunt de bibliotheken bij de uitvoering van de wettelijke taken die voortkomen uit de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Dat doet de provincie op twee manieren. Allereerst door bibliotheken te verbinden met het sociaal domein en het onderwijs in projecten als Taal Werkt!, Techniektaal en het provinciale programma Human Capital. Daarnaast door thema's die structureel aandacht verdienen, uit de projectmatige aanpak te halen en hier het beleid en de subsidiëring op aan te passen. Voorbeelden van zulke thema's zijn: cultuureducatie, digitale inclusie en de aanpak van laaggeletterdheid.

De provincie werkt samen met gemeenten en bibliotheken aan innovatie. De provincie betaalt mee aan (grote) projecten die bijdragen aan bibliotheekinnovatie of het bereikbaar maken van kennis en informatie. Hierbij ligt de nadruk op de aanpak van laaggeletterdheid en het vergroten van 21e-eeuwse vaardigheden. Voor de jaren 2017-2020 is door de provincie een subsidie van maximaal € 1,6 miljoen voor het project 'Taal werkt!':

- voor vier jaar een bedrage van jaarlijks € 300.000 uit de Bibliotheek-innovatiemiddelen,
 - een eenmalig bedrag van €250.000 uit het programma Human Capital,
 - een bedrag van € 160.000 uit het programma Sociale Kwaliteit,
 - in een groot aantal projecten is tevens voorzien in cofinanciering door de projectpartners om de begroting te dekken (€ 350.000). De subsidie is op basis van inwoneraantal over de gemeenten verdeeld.
-

De aanpak van laaggeletterdheid is niet alleen een taak van de bibliotheken, het is een maatschappelijke verantwoordelijkheid. De bibliotheek kan wel de spin in het web zijn, de verbindende partij die lokale samenwerkingspartners opspoort en aan elkaar verbindt. Bibliotheken zijn immers schatkamers van taal en taal is de opstap om mee te doen aan de samenleving.

3.3 Voorbeelden andere provincies

De rol van de provincies in de aanpak van basisvaardigheden wordt niet benoemd in het landelijke programma 'Tel mee met taal' en ook niet in het SER-advies 'Samen werken aan taal'. De provincies pakken het onderwerp dan ook verschillend op. Elke provincie bepaalt of en hoe het probleem van de laaggeletterdheid aangepakt wordt.

Uit verschillende reacties blijkt dat inwoners en organisaties zich niet of onvoldoende bewust zijn van (de omvang van) laaggeletterdheid. Laat staan van de impact die het heeft op het persoonlijk leven van de laaggeletterde en op de maatschappij. Deze onbekendheid zorgt ervoor dat signalen van laaggeletterdheid niet of onvoldoende worden herkend en nauwelijks bespreekbaar worden gemaakt. Er zijn voorbeelden van provinciale campagnes zoals Gelderland geletterd⁸ om daar verandering aan te kunnen brengen. Hieronder worden voorbeelden van andere provincies kort beschreven. De provincie Overijssel is in staat om een unieke Overijsselse aanpak te ontwikkelen.

Aanpak laaggeletterdheid in Gelderland

Gelderland Geletterd is een initiatief van Samenwerkende Gelderse Bibliotheken, Rijnbrink, Stichting Lezen en Schrijven en provincie Gelderland. Er is een plan van aanpak van Bibliotheken en Laaggeletterdheid geschreven gericht op 4 pijlers: een kennisplatform, een provincie-brede campagne, projecten en een monitoringstraject.

De volgende onderzoeksvragen zijn daarbij gesteld:

- Wat is de bestaande infrastructuur (partners en hun samenwerking) m.b.t. laaggeletterdheid in de verschillende regio's/gemeenten? En hoe kan deze geoptimaliseerd worden? Wat is de impact van de gerealiseerde leertrajecten basisvaardigheden (waaronder taalvaardigheden) en projecten m.b.t. laaggeletterdheid?
- Wat is het bereik (aantallen deelnemers) van de gerealiseerde leertrajecten basisvaardigheden (waaronder taalvaardigheden) en projecten m.b.t. laaggeletterdheid?
- Wat zijn succesfactoren betreffende werving van deelnemers voor leertrajecten basisvaardigheden (waaronder taalvaardigheden), oftewel laaggeletterden?
- Daarnaast is gekeken naar de impact van de Gelderse campagne Laaggeletterdheid.

⁸ <https://www.taalvoorhetleven.nl/nieuws/campagne-gelderland-geletterd>

Aanpak laaggeletterdheid in Drenthe

De aanpak van laaggeletterdheid is een belangrijke opgave binnen de provinciale 'Visie op Krimp en Leefbaarheid 2015-2019' en wordt opgevolgd in de Sociale Agenda 2020-2023. De twee motto's zijn: 'Als we doen wat we deden, krijgen we wat we kregen' en 'Iedereen doet er toe en iedereen doet mee'. Er is steeds meer aandacht voor de rol die basisvaardigheden spelen in de zelfredzaamheid van burgers. Taal is dan het middel om te kunnen deelnemen op het werk en in het dagelijks leven. Deze aandacht is er ook in Drenthe. De provincie heeft de wens uitgesproken om zich meer te begeven op het sociaal domein. Dat betekent hernieuwde aandacht voor sociale vraagstukken en die vervolgens samen op te pakken met de partners in Drenthe. Ze voelen zich betrokken bij gemeenten en maatschappelijke partners: deze partijen hoeven de uitdagingen waar zij voor staan niet alleen aan te gaan. Drenthe werkt op die manier gemeente-overstijgend door samen te werken en krachten te bundelen waardoor de slagkracht wordt vergroot. Eén van de uitdagingen is de aanpak van laaggeletterdheid. De provincie Drenthe en partners binnen het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe hebben de aanpak van laaggeletterdheid hoog op de agenda staan. Er zijn zo'n 80 partijen aangesloten bij het Bondgenootschap voor een Geletterd Drenthe die allen laaggeletterdheid hoog op de agenda hebben staan.

De provincie Drenthe heeft besloten om onderzoek te laten doen naar de Drentse aanpak van laaggeletterdheid. De provincie is opdrachtgever van het onderzoek dat in eerste instantie twee jaar duurt en bestaat uit de volgende fasen:

- De eerste fase is een nulmeting. Er wordt gekeken naar welke projecten er al zijn, en wat het bereik daarvan is. Er wordt een monitor laaggeletterdheid Drenthe ontwikkeld. Deze zal jaarlijks of tweejaarlijks uitgevoerd worden.
- In de tweede fase is er een impactonderzoek. Hier wordt gekeken wat laaggeletterden in de dagelijkse praktijk hebben aan de verschillende projecten.
- In de derde fase wordt uitgezocht wat de succes- en faalfactoren zijn van taalprojecten.

Met kennis en onderzoek helpt de provincie gemeenten en andere partijen om laaggeletterdheid terug te dringen, want daar is in het werkveld behoefte aan. Zo heeft het Trendbureau de opdracht van de provincie om een kennisplatform in te richten: www.naareengeletterddrenthe.nl. Hier worden de onderzoeksresultaten, kennis en verhalen gedeeld. Daarnaast organiseert de provincie samen met het Bondgenootschap bondgenotencafe's waar partijen bij elkaar worden gebracht en onderlinge kennisuitwisseling ontstaat. De uitvoerende partijen in het veld moeten immers met de onderzoeksresultaten en handvaten in de praktijk aan de slag, maar die vertaling blijkt lastig. In de cafe's is onder andere aandacht voor deze vertaling. Door goed te kijken waaraan partners behoefte hebben, draagt de provincie vanuit haar rol bij aan de aanpak van laaggeletterdheid.

Aanpak laaggeletterdheid in Limburg

Bij de provincie Limburg bevat het nieuwe Uitvoeringskader Sociale Agenda de thema's 'Opgroeien en ontplooiën', 'Kans op ontwikkeling en werk', 'Vitaal meedoen' en 'Vitale gemeenschappen'. De Sociale Agenda heeft als doel het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van Limburgers in een kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie aan de samenleving. Hoewel de provincie geen bevoegd gezag is binnen het sociaal domein (de primaire verantwoordelijkheid ligt bij de gemeenten en andere maatschappelijke partners), zet de provincie in op partnerschap en wil met de Sociale Agenda ondersteunen, helpen en richting geven. Nadrukkelijke aandacht is er voor Limburgers die in armoede leven, eenzaam zijn, in onveiligheid leven, een taalachterstand hebben, laaggeletterd of digibeet zijn en voor de integratie van nieuwe Limburgers. Hierbij richt de provincie zich ook op de kracht van/in vitale gemeenschappen.

- € 1.2 miljoen is gereserveerd voor integratie in de Sociale Agenda in te zetten om de beheersing van de Nederlandse taal, bij zowel de doelgroep NT1 als NT2, te verbeteren en digibetisme te verminderen.
- De aanpak van laaggeletterdheid in samenwerking met de Limburgse gemeenten verder te intensiveren. Met daarbij een aanvullende aandacht voor de moeilijk bereikbare NT1 doelgroep.
- Een interne screening op laaggeletterdheid op te nemen als voorwaarde voor bedrijven, stichtingen en organisatie die subsidies of leningen verkrijgen van de Provincie Limburg ter hoogte van ten minste € 50.000.
- € 1,5 miljoen van de in het collegeakkoord (2019-2023) genoemde procesmiddelen toe te voegen aan de Sociale Agenda met onder andere als doel gemeenten te ondersteunen om armoede in Limburg te voorkomen of te bestrijden.

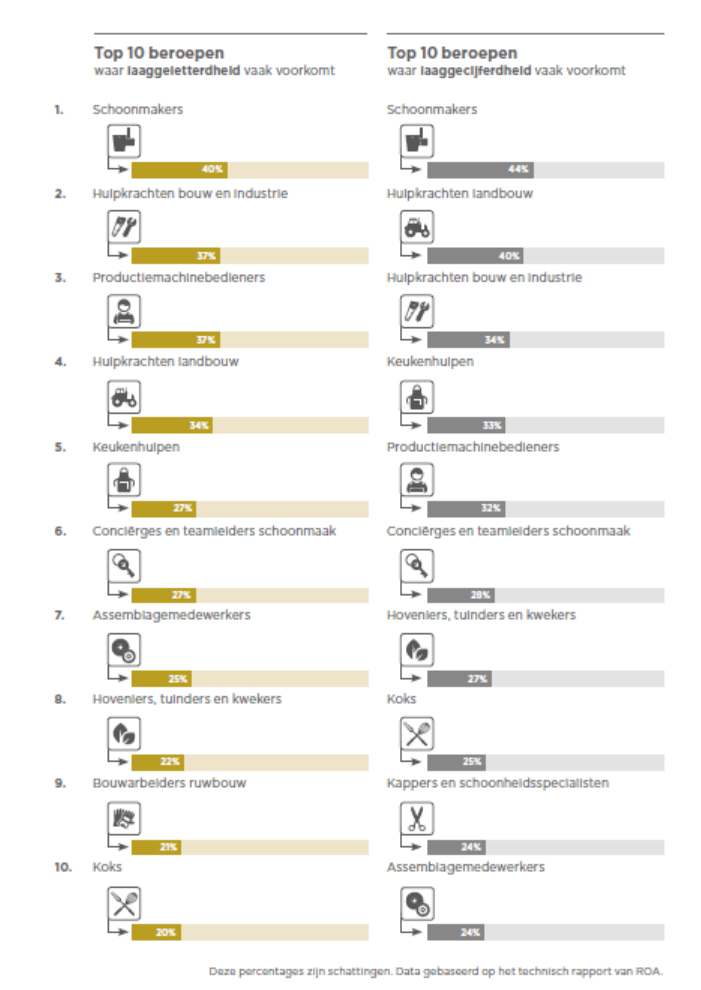
4 Op de werkvloer

4.1 Werk en basisvaardigheden

Uit het onderzoek 'Spreiding van laaggeletterdheid: inzicht in taal- en rekenvaardigheden per beroep, sector en type werkzoekende'⁹ blijkt dat er meer aandacht nodig is voor laaggeletterdheid op de werkvloer. Het onderzoek toont tevens aan dat meer dan een kwart van de laagopgeleide werkzoekenden grote moeite heeft met taal en/of rekenen. Hier ligt een kans om hun doorstroom naar de arbeidsmarkt te verbeteren. In de tabel afkomstig uit het rapport zijn de percentages opgenomen van de top10 beroepen waar laaggeletterdheid en laaggecijferdheid het vaakst voorkomt (zie ook bijlage 3 voor de nadere duiding).

Figuur 2

Top10 beroepen waar laaggeletterdheid en laaggecijferdheid het vaakst voorkomt
(Bron: https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2020-08/2019_Rapport_Spreiding_laaggeletterdheid-webversie_DEF.pdf)

⁹ https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/2019_Rapport_Spreiding_laaggeletterdheid-webversie_DEF.pdf

Vooraf binnen de top 5 beroepsgroepen waar procentueel laaggeletterdheid en laaggecijferdheid het meeste voorkomt, namelijk schoonmakers, hulpkrachten in de bouw en industrie, productiemachinebedieners, hulpkrachten in de landbouw en keukenhulpen gaat het om 34 tot 44 procent van het aantal werknemers in deze beroepen. Zij beheersen het minimale taalniveau niet waardoor zij niet volwaardig in de Nederlandse maatschappij functioneren.

Taal en rekenen zijn onlosmakelijk deel van het werk binnen elke beroepsgroep. Laaggeletterde en/of laaggecijferde werknemers hebben dikwijls ook moeite met digitale apparaten en systemen. Ze zijn minder productief, werken langzamer en maken meer fouten, doordat ze informatie minder goed en snel begrijpen. Daarnaast is er een groter risico op bedrijfsongevallen en een hoger ziekteverzuim door een slechtere gezondheid, stress en schaamte. De invloed van laaggeletterdheid en laaggecijferdheid op werken is groot en wordt met de toenemende digitalisering alleen maar groter. Investeren in de ontwikkeling van basisvaardigheden van deze medewerkers leidt niet alleen tot meer zelfverzekerde medewerkers, maar ook tot meer efficiëntie en lager ziekteverzuim. Veel werkgevers realiseren zich niet dat ook geschoolde medewerkers laaggeletterd kunnen zijn.

In Nederland is onderzoek gedaan naar de sociale opbrengsten van taaltrajecten. Uit onderzoek van De Greef, Segers en Verté blijkt dat gemiddeld 40 tot 60 procent van de volwassenen na een taaltraject meer sociale inclusie ervaart. De ondervraagden geven aan meer zelfredzaam te zijn, vaker nieuwe mensen te ontmoeten, minder vaak in sociaal isolement te verkeren, vaker deel te nemen aan georganiseerde activiteiten zoals sportactiviteiten en meer zelfvertrouwen te hebben gekregen. Naast verbetering van taalvaardigheden zijn er dus belangrijke sociale opbrengsten voor individuele deelnemers. Als bijlagen zijn factsheets 'Laaggeletterdheid en werk' en 'Impact van leren van volwassenen' toegevoegd met extra informatie over deze onderzoeken.

Digitale vaardigheden zijn tegenwoordig vereist om mee te kunnen doen in de maatschappij en de (kennis)economie. Geringe digitale vaardigheden zetten mensen op achterstand, zowel op sociaal vlak (mensen met weinig tot geen computer- en internetvaardigheden kunnen minder makkelijk sociale contacten onderhouden) als op economisch vlak (veel vacatures vind je tegenwoordig alleen op internet). Voor de Nederlandse economie zijn computer- en internetvaardigheden ook van belang. Vaardige informatiemedewerkers zorgen voor innovatie, een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor buitenlandse bedrijven, een hogere productiviteit, en dus voor een economische groei op macroniveau. Een werknemer met digitale vaardigheden werkt effectiever, innovatiever en heeft een hogere productiviteit.

4.2 Voorbeeld aanpak binnen een bedrijf

Bij veel bedrijven begint het idee om in gesprek te gaan over basisvaardigheden met de gedachten over een inclusieve samenleving. Als je als bedrijf in je strategie opneemt dat je groei en geluk centraal wilt stellen, komen ook onderwerpen als toegankelijkheid van informatie aan bod.

Een voorbeeld is deltaWonen dat verantwoordelijkheid neemt om zich niet alleen voor eigen medewerkers en huurders in te zetten maar ook afspraken te maken met de samenwerkingspartners. In 2019 organiseerde deltaWonen een congres over laaggeletterdheid waarbij 17 organisaties ondertekenden Intentieverklaring laaggeletterdheid (PACT). Deze organisaties gaven aan zich te willen inzetten om laaggeletterdheid aan te pakken. Via het PACT brengt deltaWonen organisaties, Stichting Lezen en Schrijven en de Taalpunten in verbinding met elkaar. Ondertekenaars committeren zich aan het bewustmaken van medewerkers, het verbeteren van eigen communicatie met klanten en het verwijzen van klanten naar de Taalpunten. Hierbij krijgen ze advies en ondersteuning van Stichting Lezen en Schrijven.

Binnen deltaWonen is er ruimte vrijgemaakt om met het onderwerp bezig te kunnen zijn. Het is belangrijk dat deze aanpak niet vrijblijvend is, dat er van de partners ook afgedwongen wordt om hier aandacht voor te hebben. Het is van belang om een open gesprek met elkaar te hebben over de problemen gerelateerd aan taalvaardigheid. Eigenaarschap is belangrijk, zowel binnen de organisatie als naar de partners toe.

De volgende vier punten staan in de aanpak van deltaWonen centraal:

- Bewustwording
- Eigen communicatie
- Daad bij het woord voegen
- Afdwingen bij partners

Er wordt geadviseerd om met kleine stapjes te beginnen: als je te groot begint, schrikt het mensen af. Door het onderwerp steeds op de agenda te houden en breder te communiceren, creëer je een olievlekwerking zowel binnen je eigen organisatie als bij andere organisaties.

4.3 Inzet van sociale partners

Naast overheden leveren ook sociale partners een bijdrage aan de aanpak van laaggeletterdheid. Investeren in geletterdheid is voor sociale partners van belang omdat het bijdraagt aan productiviteit, inzetbaarheid, communicatie op de werkvloer, inspelen op nieuwe ontwikkelingen en het tegengaan van uitval van werknemers. Werkgevers en vakbonden komen op verschillende manieren in aanraking met laaggeletterden. Via bijvoorbeeld signalering, scholingsprojecten en dienstverlening kunnen zij een bijdrage leveren aan de aanpak. Sociale partners zijn via convenanten betrokken bij de aanpak van laaggeletterdheid. Tussen 2007 en 2015 is het convenant 'Structurele aanpak laaggeletterdheid in de samenleving en het bedrijfsleven' van kracht. Het convenant is ondertekend door de Stichting van de Arbeid en de ministeries van Onderwijs en Sociale Zaken. In het convenant hebben alle betrokken partijen toezeggingen gedaan om het aantal laaggeletterden te verminderen met 60 procent en om nieuwe uitstroom van laaggeletterden uit het funderend onderwijs te voorkomen. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. Er zijn afspraken gemaakt over signalering, stimulering, bevordering van cao-afspraken en regionale samenwerking tussen gemeenten, uitkeringsinstanties, onderwijsinstellingen, O&O-fondsen en werkgevers- en werknemersorganisaties. In negen cao's zijn concrete afspraken gemaakt over de aanpak van laaggeletterdheid, in vijf sectoren: bouw, de schoonmaak- en glazenwassersbranche, uitzendbranche, vleessector en metaalsector.

Werkgevers investeren in de vaardigheden van werknemers in brede zin, in het kader van (duurzame) inzetbaarheid. Sinds 2015 is er specifieke aandacht voor het investeren in laaggeletterden door middel van taalkoorden. Daarin maken werkgevers en brancheorganisaties afspraken over concrete maatregelen om werknemers met een taalachterstand te helpen, bijvoorbeeld via taalcoaching, individuele lessen of groepslessen. Ook delen werkgevers hun kennis van en ervaringen met de aanpak van laaggeletterdheid. Individuele bedrijven worden ondersteund met wetenschappelijke kennis, tools en goede praktijkvoorbeelden die zij kunnen benutten bij hun investeringen in de taalvaardigheid van laagtaalvaardige werknemers. Via het programma Taal op de werkvloer ontvangen werkgevers subsidie om werknemers een taalcursus te bieden. Deze cursussen zijn meestal op maat en sluiten aan bij de specifieke vragen van het bedrijf, het taalniveau en de taken van werknemers. De meeste deelnemers geven aan dat ze na een cursus een betere taalbeheersing op de werkvloer ervaren (Ecorys, 2019).

Werkgevers kunnen een veel actievere rol spelen. Ze kunnen laaggeletterde medewerkers opleidingen op maat bieden. Sociale partners (vakbonden en werkgeversorganisaties) samen vormen besturen van de O&O fondsen. Via de O&O fondsen kunnen ze bijdragen aan scholing binnen bedrijven. Vakbonden denken op dit moment na hoe ze hun rol steviger zouden kunnen invullen: beschikbaar stellen van de vakbondshuizen, waarbij niet alleen de leden geholpen kunnen worden, maar ook medewerkers die

geen vakbondslid zijn. Nu worden deze locaties ook voor soortgelijke hulp opengesteld (invullen van belastingaangiftes), dat zou uitgebreid kunnen worden naar oefenruimtes en aanbieden van informatie van de aanbod elders. Een voorbeeld is een samenwerking tussen de sectoren bouw en slaggers waarbij een basiscursus digitale vaardigheden in het gehele land worden aangeboden.

Zowel in de huidige baan als bij het veranderen van werk kan laaggeletterdheid worden aangepakt. Werkgevers kunnen de aanpak van laaggeletterdheid inpassen in hun personeelsbeleid. Herkenning en maatwerk zijn daarbij nodig. Werkgevers en HR-adviseurs kunnen laaggeletterdheid signaleren. Met name in het midden- en kleinbedrijf is ook de signalering door collega-werknemers belangrijk. Het is van wezenlijk belang dat laaggeletterde werknemers steun krijgen van leidinggevenden en collega's. Ook vakbonden kunnen een prominente rol vervullen door kaderleden te scholen in het opsporen en herkennen van laaggeletterdheid. Kaderleden kunnen bovendien hun collega's ondersteunen om hiermee aan de slag te gaan. Verdere ondersteuning voor de inzet van leer-/taalambassadeurs, georganiseerd door de vakbonden, is aan te bevelen. Leerambassadeurs in bedrijven kunnen zich ook richten op het opsporen van laaggeletterdheid, op het verbeteren van de geletterdheid van de medewerkers en op het voorkomen van scholingsveroudering.

Aanpak innovatiekamer ervaringsdeskundigheid

Bij de vakbonden groeit het besef dat meer aandacht besteed moet worden aan het bereik van Nederlandstalige werkenden. Een voorbeeld hiervan is een project van FNV Achterhoek 'Aanpak innovatiekamer ervaringsdeskundigheid'. Ze stellen voor om een aanpak te kiezen die uitgaat van het directe contact met werkenden van de beoogde doelgroep en ervaringsdeskundigen, die de stap hebben genomen deel te nemen aan een training. Hiermee wordt beoogd om inzicht te krijgen in de doelgroep, motivaties en overtuigingen om aan een training deel te nemen en aanbevelingen te doen voor een aanpak hoe meer mensen te bereiken.

Harrie is bedacht door CNV Jongeren

Harrie is de personificatie van de ideale collega-werknemer die begeleiding op de werkvloer geeft aan werknemers met een extra ondersteuningsbehoefte. Harrie staat voor: Hulpvaardig, Alert, Realistisch, Rustig, Instruerend en Eerlijk. Uit onderzoek van CNV Jongeren en Vilans blijkt dat de kans op succesvol participeren op de werkvloer aanzienlijk wordt verhoogd wanneer de werknemer met een arbeidsbeperking wordt ondersteund door een Harrie. Het Harrie gedachtengoed is doorontwikkeld, en er is een module speciaal gericht op statushouders ontstaan..

Gemeenten vervullen de regierol; het betrekken van sociale partners en bundelen van krachten van werkgevers- als werknemersorganisaties helpt daarbij. Voor de werkgevers moet het inzichtelijk zijn hoe de doelgroep bij de bedrijven in beeld gebracht wordt en welke aanbod beschikbaar is om deze medewerkers te helpen. Vanuit de werknemersperspectief wordt in beeld gebracht welke behoefte er is bij de medewerkers.

5 Advies landelijke SER

De Sociaal-Economische Raad heeft in april 2019 het advies Samen werken aan taal uitgebracht¹⁰. Daarin doet de SER voorstellen om laaggeletterdheid effectiever te bestrijden. De SER vindt dat laaggeletterdheid om economische en sociale redenen sneller moet worden teruggedrongen. Dit heeft tal van positieve effecten: meer sociale cohesie, toename van gezondheid, hogere productiviteit, maatschappelijke welvaart en economische groei. De aanpak van laaggeletterdheid moet ervoor zorgen dat iedereen – binnen de eigen mogelijkheden – de basisvaardigheden kan leren waarmee hij of zij in de samenleving en op de werkvloer kan meedoen.

Zonder gericht beleid zal het aantal laaggeletterden de komende jaren niet afnemen. Sterker nog: het aantal zal waarschijnlijk toenemen door de vergrijzing en de komst van nieuwkomers. Om het aantal laaggeletterden écht te verminderen is een structurele en consistente aanpak nodig, met meer middelen en naast snelheid ook een lange adem.

De SER ziet de volgende aandachtspunten voor beleid:

- Samenwerking tussen veel verschillende partijen is nodig om het beste resultaat te bereiken. Naast de landelijke overheid hebben ook decentrale overheden, werkgevers, werknemersorganisaties, het onderwijs, maatschappelijke organisaties en andere partijen een rol.
- Belangrijk is om rekening te houden met de verschillen tussen laaggeletterde mensen. Een gedifferentieerde aanpak is nodig. De raad stelt voor prioriteit te geven aan laaggeletterden die de grootste problemen ondervinden én aan laaggeletterden die snel en effectief kunnen worden geholpen. De hulp moet gericht zijn op het voorkomen van verder verlies van vaardigheden en op het behoud van de positie op de arbeidsmarkt.
- Beleid moet integraal zijn. Samenhang is nodig in het beleid gericht op preventie van laaggeletterdheid, het beleid in het sociaal domein (inkomen, wonen, zorg, welzijn) en het beleid omtrent de arbeidsmarkt en een leven lang ontwikkelen (aanpak op de 'werkvloer'). Integraal beleid kan versnippering van het voorzieningenaanbod tegengaan.

De SER constateerde dat er al veel gedaan wordt voor mensen die moeite hebben met taal en rekenen, bijvoorbeeld door cursussen aan te bieden. Het kabinet heeft in maart 2019 nog extra geld uitgetrokken voor de bestrijding van laaggeletterdheid. De SER vindt echter dat er nog meer nodig is en vooral dat het beleid effectiever moet worden. De landelijke SER adviseert in het advies 'Samen werken aan taal' om meer landelijke regie te voeren vanuit het kabinet én meer geld ter beschikking te stellen. De €84 miljoen van het kabinet vond de SER te weinig om 2,5 miljoen mensen te kunnen helpen; de SER schat

¹⁰ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/samen-werken-aan-taal>

in dat er om de problemen op te lossen het dubbele budget nodig is. Het begint er echter mee het budget veel effectiever in te zetten. Daarom adviseert de SER dat gemeenten beter gaan samenwerken met werkgevers, maatschappelijke organisaties en onderwijs om de complexe problemen aan te pakken.

De SER doet daarom de volgende voorstellen:

- Het kabinet moet de regie nemen in de bestrijding van laaggeletterdheid en dat minder aan gemeenten overlaten.
- Meer samenwerking tussen gemeenten, werkgevers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen.
- Meer maatwerk om problemen die met elkaar samenhangen, effectief aan te pakken. Denk aan laaggeletterdheid in combinatie met armoede, gebrek aan zorg en een slechte woonsituatie.
- Meer inzet van werkgevers om laaggeletterdheid te signaleren en mensen door te verwijzen naar een cursus of andere vorm van scholing.
- Meer overheidsinvesteringen zodat alle laaggeletterden bereikt kunnen worden.
- Meer aandacht voor het voorkómen van laaggeletterdheid door goed (taal)onderwijs vanaf de peuterleeftijd.
- Een betere kwaliteit van cursussen en docenten, die voldoen aan landelijke normen.
- Een landelijk kenniscentrum dat onderzoek doet, maatregelen coördineert en ondersteunt.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Urgentie, zichtbaarheid en meer prioriteit rol provincie

Conclusies

Het onderwerp basisvaardigheden is bij de provincie Overijssel 'verstopt' bij het beleidsthema Cultuur onder bibliotheekinnovatie. Hiermee krijgt het onderwerp onvoldoende prioriteit en aandacht. Het onderwerp blijkt tevens onzichtbaar en onbekend te zijn bij het brede publiek en bij werkgevers. Deze onbekendheid zorgt ervoor dat signalen van laaggeletterdheid niet worden herkend en nauwelijks bespreekbaar worden gemaakt. Er zijn voorbeelden van provinciale campagnes zoals campagne Gelderland geletterd om daar verandering aan te kunnen brengen.

In de Cultuurnota 2021-2024 geeft de provincie aan, ook onderschreven en bepleit door Provinciale Staten, dat voor bepaalde onderwerpen zoals de bestrijding van laaggeletterdheid structurele aanpak nodig is. Dit onderwerp vereist een structurele inbedding in plaats van een projectmatige aanpak. Immers, het onderwerp is weerbarstig en belangrijk tegelijk; het is nodig om gedurende een lange(re) periode substantieel aandacht aan dit onderwerp te geven.

Bij het onderwerp Basisvaardigheden zijn veel organisaties betrokken. Er wordt echter geconstateerd dat er veel versnippering ontstaat doordat bij de uitvoering verschillende subsidiestromen en projectfinancieringen betrokken zijn. Betrokkenen geven aan dat samenwerking en coördinatie nodig is tussen verschillende partijen. In Overijssel zijn er veel organisaties die aanbod organiseren voor de ontwikkeling van basisvaardigheden. Deze organisaties geven aan meer samenhang in de aanbod te willen hebben. Er zijn mogelijkheden om meer integraliteit aan in beleid en uitvoering aan te brengen door alle overheden (Rijk, provincie en gemeenten), met een regierol en meer mandaat (en middelen) voor gemeenten.

Aanbevelingen

- **Kies als provincie welke bovenregionale rol je wilt spelen op basis van de vraag vanuit de gemeenten, sociale (arbeidsmarkt) en maatschappelijke partners (maatschappelijk leven): coördinerende rol, stimuleren van een integrale aanpak en verbinding, faciliteren van onderzoek en kennis, het bijeen brengen van partijen.**
- **Organiseer een structurele inbedding van het onderwerp Basisvaardigheden in het provinciale beleid in plaats van projectmatige aanpak, het liefst over de collegeperiodes heen, met een apart (deel)investeringsprogramma met een significant budget.**

-
- **Investeer in intensieve en effectieve ketensamenwerking (horizontaal en verticaal), maar ook harde (contractuele) afspraken tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers.**

Mogelijke praktische uitwerking

- Het is van belang om de aanpak zo te organiseren dat er niet te veel versnippering ontstaat door alleen maar aparte projecten te financieren. Hierbij is van belang om in afstemming naar deze toegevoegde rol van de provincie te zoeken om de gemeenten en andere partners waar nodig te versterken. Alleen door het probleem samen aan te pakken, iedere partner vanuit zijn eigen rol, kunnen belangrijke stappen gezet worden.
- De provincie kan bij de eigen organisatie beginnen met meer aandacht voor de doelgroep. Dat kan door goed naar eigen communicatiemiddelen kijken of als onderdeel van SROI aandacht besteden aan de bestrijding van achterstanden in basisvaardigheden. Kies voor een Overijsselse invulling van SROI, waarbij de S niet alleen is gericht op mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt, maar voor ook op mensen met te onvoldoende basisvaardigheden in een maatschappij en een economie, die door digitalisering, automatisering en robotisering razendsnel verandert.
- Denk aan de komende generaties en neem de aandacht voor basisvaardigheden structureel op in de provinciale aanpak. Positioneer de aanpak van aanleren van (digitale) basisvaardigheden als middel tot maatschappelijke participatie en deelname aan de arbeidsmarkt en niet alleen als onderwijsthema (bibliotheekinnovatie). Leg verbindingen tussen het thema basisvaardigheden met thema's die spelen op regionaal en provinciaal niveau. Maatwerk en verbinding op dossiers zijn nodig: inclusieve arbeidsmarkt, sociale kwaliteit, democratisering, onderwijs, brede welzijn, relatie met gemeenten.
- Start een brede campagne gericht op inwoners en bedrijven om meer bekendheid te geven aan laaggeletterdheid en om taboe en schaamtegevoelens te doorbreken. Hiermee wordt de urgentie breed in de maatschappij ervaren. Kies een aansprekende boegbeeld om het gevoel van urgentie uit te dragen. Deze campagne kan gericht zijn op de werkgevers, maatschappelijke organisaties en het brede publiek, waaronder ook de doelgroep zelf.
- Inzet op meer bekendheid van het probleem: problemen benoemen en confrontatie organiseren. Daarbij spelen rolmodellen of boegbeelden (prinses Laurentien) een belangrijke rol, als iemand met een persoonlijke drijfveer hier steeds aandacht voor vraagt.
- Door de coronacrisis krijgt de problematiek van basisvaardigheden nog meer urgentie. Deze groep mensen is extra kwetsbaar op de arbeidsmarkt en is minder snel weer aan het werk na een werkloosheidsperiode. Zorg voor extra middelen waar mensen meteen aan mee kunnen doen.

6.2 Onderzoek, kennisdeling en innovatie

Conclusies

Agendering helpt bij het begrijpen van de effecten van laaggeletterdheid. Kennisdeling activeert partners om zelf actie te ondernemen. Uitwisseling en kennisdeling op provinciaal niveau stimuleren samenwerking en innovatie.

De exacte omvang van de doelgroep in Overijssel is niet bekend. Uitgaande van de schattingen van 12% van de bevolking van Overijssel, wordt in de huidige situatie een groot deel van de doelgroep niet bereikt. Tijdens de expertmeetings werd gesuggereerd dat ongeveer 1% bereikt wordt. Daarnaast is het onduidelijk welke resultaten en effecten bereikt worden met bestaande maatregelen. Er bestaan diverse onderzoeken en factsheets die in beeld brengen hoe groot een probleem is, welke doelgroepen er bestaan en in welke sectoren het probleem het grootste is. Tijdens de SER-expertmeetings is aangegeven dat er meer onderzoek nodig is om de cijfers nog preciezer te krijgen en monitoring om niet alleen in beeld te brengen wat voor aanbod er bestaat, maar ook welke effecten bereikt worden.

Zowel binnen als buiten de provincie zijn er veel goede voorbeelden om met elkaar te delen. De aanpak van de provincie Drenthe houdt in dat veel maatschappelijke partners, overheden en werkgevers regelmatig met elkaar in gesprek gaan. Deze aanpak blijkt een inspirerend voorbeeld te zijn voor de partners in Overijssel. Bij de betrokken organisaties in Overijssel bestaat een behoefte om meer inzicht te krijgen en te kunnen monitoren.

Ervaringsdeskundigen inzetten in bijvoorbeeld bedrijven om laaggeletterden te signaleren en hun verder te helpen, is zeer waardevol. Dit is een van de uitkomsten van het onderzoek, uitgevoerd in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven. De ervaringsdeskundige deelt graag ervaringen en helpt daarmee om andere mensen in dezelfde situatie te motiveren een taaltraject te volgen. De belangrijkste reden om deze persoon in te zetten bij het signaleren van laaggeletterden is dat de afstand tussen beiden klein is en het daarmee makkelijker is hen te bereiken.

Aanbevelingen

- **Maak gebruik van de kennis die er al is en versterk deze. Neem als provincie de verantwoordelijkheid om het onderzoek en monitoring te faciliteren en bijeenkomsten te organiseren rondom de uitkomsten van de onderzoeken en monitoring.**
- **Ondersteun de uitvoerende partijen om de doelgroepen beter in beeld te brengen en te bereiken. Monitor de effecten van maatregelen zodat de best practices toegepast kunnen worden door meerdere partijen.**

Mogelijke praktische uitwerking

- Zet ervaringsdeskundigen met praktijkverhalen in waarin vanuit ervaringsdeskundigen duidelijk wordt wat de relatie is tussen laaggeletterdheid en participatie. Stel middelen beschikbaar voor de organisatie en ondersteuning van rolmodellen bijvoorbeeld jongeren en volwassenen die de stap hebben ondernomen om op de werkvloer basisvaardigheden aan te leren en bereid zijn om over hun ervaringen te vertellen en daardoor anderen te inspireren.
- Deel succesvolle aanpakken van laaggeletterdheid die inzicht geven in de bijdrage die ze leveren aan de oplossing van problemen in het sociaal domein (zoals werk vinden en schuldhulpverlening). Successen zijn nodig om de autochtone doelgroep te bereiken.
- De provincie richt het beleid niet op doelgroepen. Voor het onderwerp Basisvaardigheden is het van belang om wel doelgroepen te definiëren, anders 'schiet je met hagel'. Doelgroepen kunnen zijn: werknemers bij de sectoren met het hoogste percentage laaggeletterdheid, kinderen en jongeren in 'laagtalige' gezinnen, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt e.d. Differentiatie is nodig, maar een generieke aanpak is ook belangrijk.

6.3 Sociale partners

Conclusies

Veel werkgevers zijn onbekend met het probleem van ontbrekende basisvaardigheden bij de medewerkers. Laaggeletterdheid bij werknemers blijft vaak goed verborgen. Toch kan dit voor hunzelf, maar ook voor de organisatie waar ze werken een grote last zijn. Herkennen, bereiken en activeren van deze medewerkers is van groot belang op de werkvloer. Het is van belang om meer bekendheid te geven aan dit probleem en daarbij ook een helpende hand aan te reiken hoe hiermee om te gaan en deze medewerkers zo goed mogelijk te vinden en te helpen in hun ontwikkeling.

De toegankelijkheid en inzichtelijkheid van het aanbod van opleidingen en ontwikkelingsmogelijkheden is niet altijd duidelijk voor de werknemers, die aan hun basisvaardigheden zouden willen werken. De SER Overijssel pleit ervoor om de financiële mogelijkheden van de werkenden inzichtelijk te maken. Heel vaak is dat voor medewerkers niet duidelijk. Mensen moeten zicht hebben op wat ze aan opleidingsmiddelen tot hun beschikking hebben. Vakbonden, die nu al een rol spelen via leerambassadeurs en gesprekken op de werkvloer, kunnen een nog actievere rol innemen.

Aanbevelingen

- **Zet in op de kansen die de werkvloer biedt en op een veel grotere rol van de werkgevers bij het vergroten van taal-, reken- en digitale vaardigheden.**
 - **Ondersteun werkgevers, vakbonden, branches en O&O-fondsen vanuit provinciaal niveau om van de groep werkenden, die onvoldoende basisvaardigheden bezitten, te herkennen, te bereiken en te activeren.**
-

Mogelijke praktische uitwerking

- Stichting Lezen en Schrijven heeft hiervoor diverse instrumenten ontwikkeld. Werkgevers(organisaties), vakbonden en overheid bevorderen gezamenlijk dat laaggeletterde werkenden worden opgespoord en worden gestimuleerd om hun basisvaardigheden op peil te krijgen. Neem als overheid en sociale partners gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de toegankelijkheid en beschikbaarheid van voldoende opleidingsmogelijkheden voor werkenden, die hun basisvaardigheden willen ontwikkelen. Betrek hierbij ook het aanbod en de mogelijkheden van de paritair bestuurde O&O-fondsen.
- Betrek vakbonden hierbij. Zij weten wat werkenden nodig hebben en kunnen werkenden die laaggeletterd zijn ondersteunen en stimuleren om van het aanbod gebruik te maken o.a. via leerambassadeurs. Ook kunnen ze via spreekuren in de vakbondshuizen mensen doorverwijzen naar een aanbod.
- Betrek de brancheorganisaties hierbij. Brancheorganisaties kunnen voor ondernemers veel voorwerk doen, zoals relevante informatie verzamelen en gericht verspreiden onder de leden, starten en bekostigen van een branchegerichte campagne om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken en afspraken maken met cursusaanbieders over cursussen op maat voor de branche.

6.4 Rol van onderwijs

Conclusies

De huidige aanpak gaat vooral in op het bieden van hulp aan de huidige doelgroep. Ook preventie is echter belangrijk om de nieuwe instroom zo veel mogelijk te beperken. Doordat dit door verschillende wetten geregeld en gefinancierd wordt, ontstaan er schotten tussen de preventie en het bieden van ondersteuning en opleiding. Het zou beter zijn om vanuit het perspectief van de inwoner te redeneren en hulp op maat te bieden.

Er zijn steeds meer schoolverlaters die onvoldoende kunnen lezen en schrijven. Om de problematiek het hoofd te bieden, is het voortbouwen op de ingeslagen weg goed, maar de overheid moet veel meer inzetten op preventie. Voorkomen is beter dan genezen, anders blijft het dweilen met de kraan open. Er bestaan laagtaalvaardige gezinnen waarin van generatie tot generatie te weinig aandacht aan taalvaardigheid wordt besteed.

Taalachterstanden moeten al op jonge leeftijd worden voorkomen. Het is van belang om in het initiële onderwijs stappen te zetten om laaggeletterdheid te voorkomen. Dat betekent meer en beter onderwijs voor kinderen van laagtalige ouders en kinderen die zelf moeite hebben met leren.

Overijssel staat bekend om haar noaberschap. Dat zien wij terug in de vele maatschappelijke initiatieven. Bewoners, professionals en overheden dragen hun eigen verantwoordelijkheid voor hun directe omgeving. Ook het ontwikkelen van basisvaardigheden kan tot deze verantwoordelijkheden gerekend worden. Directe omgeving (en niet alleen professionals) kunnen een belangrijke en laagdrempelige rol vervullen om de doelgroep te vinden en te helpen. Iemand die zich bekommert om de ontwikkeling van basisvaardigheden van een familielid of een buurman, speelt een belangrijke rol om hem of haar verder te helpen.

Overijssel is de provincie met relatief veel mbo-opgeleide inwoners. Juist een praktische instelling van mbo'ers kan een rol spelen in het aanspreken van de inwoners die extra hulp nodig hebben. Soms liggen taboes voor professionals hoger dan voor de mensen in de omgeving van de laaggeletterde. De mbo'ers uit de omgeving kunnen een brugfunctie vervullen.

Aanbevelingen

- **Creëer binnen het programma Sociale Kwaliteit mogelijkheden om aandacht te kunnen besteden aan veilig opgroeien en ontplooiën in Overijssel met aandacht voor maatschappelijke problemen zoals onvoldoende zelfredzaamheid van mensen. Het is van belang om in het initiële onderwijs stappen te zetten voor de ontwikkeling van basisvaardigheden.**

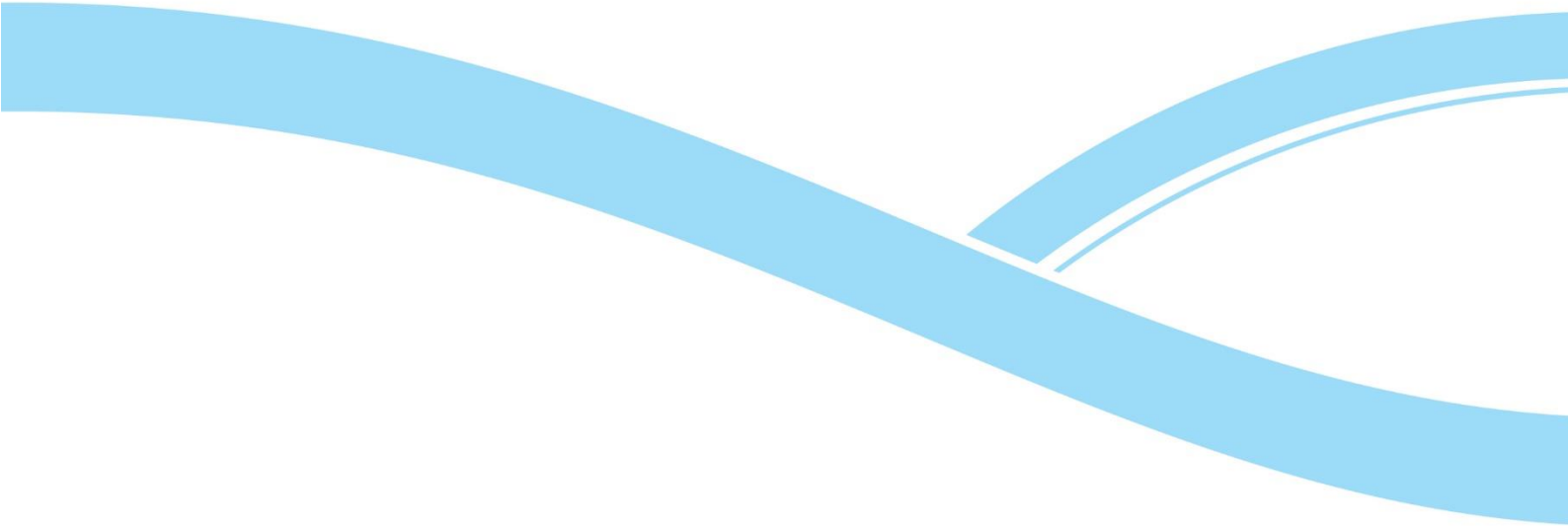
Mogelijke praktische uitwerking

- Zowel het bieden van ondersteuning als preventie zijn belangrijk om de huidige doelgroep zo goed mogelijk te helpen en de nieuwe instroom zo veel mogelijk te beperken. Hiermee ontstaat er een mogelijkheid om het basis- en middelbaaronderwijs te ondersteunen in de preventie van o.a. laaggeletterdheid.
- De bijdrage van het onderwijs is niet te onderschatten, echter bij de provincie is weinig tot geen beleid op dit terrein. Vanaf de geboorte van een kind tot en met circa 18 jaar is het nodig om aandacht aan geletterdheid en rekenen te geven: BoekStart en BoekStartPro, VVE (Voor- en Voegschoolse educatie), primair onderwijs, voortgezet onderwijs en MBO, en daarnaast kinderopvang/-dagverblijven/crèches. Alles in het kader dat je niet vroeg genoeg kunt beginnen met het voorkomen van laaggeletterdheid.
- Zoek naar de raakvlakken tussen de mogelijkheden van inwoners vanuit het gedachtegoed van noaberschap zich in te zetten voor de laaggeletterde inwoners in hun omgeving en ondersteun ze daarin.

Bijlagen bij advies

Nieuwe kansen met basisvaardig Overijssel

Bijlage 1: Landelijk Bestuursakkoord: verantwoordelijkheid van het Rijk en gemeenten

Het kabinet streeft ernaar om drie doelstellingen realiseren.

Doel 1: Meer mensen bereiken met een aanbod op maat, vooral de groep met Nederlands als moedertaal.

Mensen met Nederlands als eerste taal (NT1) worden te weinig bereikt. In de periode van 2020-2025 wil het kabinet dat het bereik aantoonbaar groeit. Hierbij moeten voor elke potentiële cursist zo veel mogelijk barrières worden weggenomen en moet er ondersteuning worden geboden die aansluit op hun persoonlijke situatie en behoeften.

Doel 2: Weten wat werkt: investeren in kwaliteit

Mensen die hulp zoeken bij het verhogen van hun taal-, reken- of digitale vaardigheden verdienen een kwalitatief goed aanbod dat aansluit bij hun persoonlijke behoeften. Het kabinet wil meer kennis en meer transparantie over de kwaliteit en de effectiviteit van het aanbod. Er moet per regio een betrouwbaar beeld komen van het bereik, het type en de kwaliteit van het aanbod en de effectiviteit van verschillende interventies.

Doel 3: Samen aan de slag onder regie van gemeenten

Aan het eind van het programma (2024) voeren alle gemeenten zelfstandig de regie over de aanpak van basisvaardigheden. Dat doen zij als centrale speler in een netwerk van samenwerkende partijen uit de domeinen onderwijs, werk, gezin, gezondheid en verwante terreinen. De Rijksoverheid kan zich dan in de toekomst concentreren op het in stand houden van de randvoorwaarden voor kwalitatief goed aanbod.

Om de doelstellingen te behalen, neemt het kabinet de komende periode 10 maatregelen:

1. Zoeken naar nieuwe manieren om mensen te bereiken.
2. Afspraken maken met gemeenten over het investeren in mensen die moeite hebben met taal, rekenen en digitale vaardigheden.
3. Gemeenten krijgen extra geld om de afspraken uit te voeren.
4. Er komt een landelijk programma om gemeenten te helpen.
5. Werkgevers krijgen 3 miljoen euro subsidie om te besteden aan opleidingen basisvaardigheden op de werkvloer.
6. Werken aan leesbevordering bij kinderen en het helpen van gezinnen.
7. Verbeteren van de kwaliteit van taalhuizen en taalpunten. De overheid trekt hiervoor 500.000 per jaar uit.
8. Er komt een expertisecentrum basisvaardigheden.
9. De resultaten van de aanpak van laaggeletterdheid worden via een website openbaar gemaakt.
10. Ieder jaar geeft het kabinet 700.000 euro uit aan nieuwe ideeën, kennisdeling en het laten zien van goede voorbeelden.

Gelet op de opgave met basisvaardigheden heeft het Rijk besloten het bestaande landelijke programma "Tel mee met Taal" de komende 5 jaar voort te zetten. Door drie ministeries en het VNG is een bestuursakkoord overeengekomen. De belangrijkste hoofdpunten van dit bestuursakkoord zijn:

1. Blijvende inzet op het signaleren, bereiken en doorverwijzen van de doelgroep, met name op NT1 (Inwoners met Nederlands als moedertaal).
2. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor de uitvoering van de WEB (wet educatie en beroepsonderwijs) en ontvangen hiervoor via de centrumgemeenten van de arbeidsregio hetzelfde educatiebudget. In 2022 en 2024 vinden opnieuw evaluaties plaats. Die evaluaties moeten uiteindelijk uitwijzen of de WEB als landelijk regeling komt te vervallen, waarbij het educatiebudget wordt toegevoegd aan het gemeentefonds als integraal en decentraal onderdeel van het sociaal domein.
3. De regierol van gemeenten wordt verstrekt. Centrumgemeente ontvangt hiervoor vanaf 2020 een extra budget van € 130.000. Dat bedrag wordt jaarlijks verhoogd tot 2024. Gelijktijdig wordt de rol van Stichting Lezen en Schrijven afgebouwd en meer vraag gestuurd ingevuld.
4. Monitoring beleidseffecten en kwaliteit van non-formele taalondersteuning.
5. Experimenten met preventie in samenhang met andere beleidsvelden.

Het Rijk en de VNG hebben in het najaar van 2019 afgesproken dat eind 2024 álle gemeenten in Nederland een integrale aanpak van laaggeletterdheid moeten hebben. En dat de gemeenten hierover de regie hebben. Meer zicht op de cijfers en resultaten en zorgdragen voor kwaliteit in het non-formele aanbod, waren ook doelstellingen voor de komende jaren. Deze aanpak moet ertoe leiden dat uiteindelijk meer laaggeletterden, en specifiek meer laaggeletterden met Nederlands als moedertaal (NT1), worden bereikt en opgeleid.

De Rijksoverheid heeft Stichting Lezen en Schrijven gevraagd gemeenten te helpen bij het vormgeven van een duurzame aanpak van laaggeletterdheid in de periode 2020-2024. Stichting Lezen en Schrijven geeft uitvoering aan het ondersteuningsprogramma aanpak laaggeletterdheid. Dit doet deze stichting in opdracht van de ministeries OCW, SZW en BZK. Vanuit dit programma worden gemeenten ondersteund. Samen met honderden organisaties zorgt Stichting Lezen en Schrijven ervoor dat zoveel mogelijk mensen in Nederland worden bereikt en gestimuleerd om zichzelf te ontwikkelen. In de rol van procesbegeleider, projectleider, ontwikkelaar en adviseur zorgen zij samen met partners voor nieuwe initiatieven die bijdragen aan dit doel.

NB: Op 3 juli 2020 heeft de VNG de bestuurlijk afspraken laaggeletterdheid 2020-2024 tussen het Rijk en de VNG opgezegd. Belangrijkste redenen zijn het tekort aan financiële middelen en dreigende bureaucratie in de uitvoering. Begin september gingen de partijen weer aan tafel voor het herstel van de bestuurlijke afspraken.

Bijlage 2: Convenant bibliotheken

Er gebeurt veel op het gebied van basisvaardigheden door en vanuit de bibliotheken. De deelnemers beamen dat bibliotheken als een laagdrempelige voorziening beschouwd worden waar professionals en vrijwilligers hulp kunnen aanbieden. De bibliotheken kunnen veel meer dwarsverbanden leggen met de projecten en programma's vanuit andere aanbieders, contacten leggen met de onderwijsinstellingen en sociaal-wijkteams. De bibliotheken zijn steeds meer bezig met de thema's 'participatie en zelfredzaamheid'. De rol van de klassieke bibliotheek moet echter ook niet uit het oog verloren worden.

Vanaf 2015 heeft Nederland weer een bibliotheekwet: de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Deze wet biedt een actueel inhoudelijk en bestuurlijk kader voor het bibliotheekwerk na een periode van ruim dertig jaar volledige decentralisatie. De Wsob is geëvalueerd en de Raad voor Cultuur heeft een advies uitgebracht over de staat van het bibliotheekstelsel.

In de brief aan de Tweede Kamer van 11 februari 2020 schrijft de minister dat de evaluatie van de Wsob (Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen) laat zien dat de Nederlandse openbare bibliotheken een belangrijke en brede rol in de samenleving vervullen. Zij stimuleren het lezen, bestrijden de laaggeletterdheid, helpen met het aanleren van digitale vaardigheden en met het gebruik van digitale overheidsdiensten. Ondanks deze positieve ontwikkelingen zijn er ook zorgpunten. Het netwerk van bibliotheekvestigingen kalft af. Daardoor is de bibliotheek niet meer voor iedereen in voldoende mate bereikbaar.

Op 5 februari 2020 is in bestuurlijk overleg afgesproken om naar aanleiding van de evaluatie van de WSOB in een convenant vast te leggen welke bijdrage ieder van de partijen kan leveren om een gezamenlijk toekomstbeeld dichterbij te brengen. Namelijk: iedere inwoner van Nederland heeft binnen een redelijke afstand toegang tot een volwaardige openbare bibliotheek. Deze bibliotheek biedt alle vijf de wettelijke bibliotheekfuncties aan en levert een relevante bijdrage aan actuele maatschappelijke opgaven.

Het convenant is voor bibliotheken de komende jaren het uitgangspunt om op landelijk, regionaal en lokaal niveau aandacht te besteden aan

- het bevorderen van lezen: het leesoffensief
- het participeren in de informatiesamenleving: digitale inclusie/burgerschap
- een leven lang ontwikkelen: basisvaardigheden en blijvende inzetbaarheid

Het is de bedoeling dat OCW, IPO en VNG het convenant eind september a.s. ondertekenen¹¹. Vervolgens wordt er een Overijsselse variant opgesteld.

¹¹ <https://vng.nl/sites/default/files/2020-10/bibliotheekconvenant-2020-2023-def1.pdf>

Bijlage 3: Feiten en Cijfers Laaggeletterdheid in Overijssel (memo Stichting Lezen en Schrijven)

In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder moeite met taal en/of rekenen (Algemene Rekenkamer, 2016). Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden zoals omgaan met mobiele telefoons, tablets of computers. We noemen deze mensen laaggeletterd. Meer dan de helft van deze groep is autochtoon. Van deze 2,5 miljoen mensen hebben bijna 1,8 miljoen mensen tussen de 16 en 65 jaar moeite met taal en/of rekenen. Het is voor laaggeletterden lastig om zelf toeslagen aan te vragen, formulieren in te vullen, te reizen met het openbaar vervoer, kinderen met hun schoolwerk te helpen, informatie te begrijpen over gezondheid en zorg of hun eigen geldzaken (online) te regelen.

Definitie laaggeletterdheid

Over welke mensen hebben we het als we praten over laaggeletterden? Wat is definitie van laaggeletterdheid?

Laaggeletterdheid is een overkoepelende term voor volwassenen die grote moeite hebben met taal en/of rekenen. Zij hebben vaak ook moeite met digitale vaardigheden.

Een laaggeletterde is een volwassene met een taal- en/of rekenniveau onder 2F. Vanaf niveau 2F spreekt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 'geletterdheid'. Dit niveau komt overeen met het eindniveau van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) en mbo 2/3.

Het aantal laaggeletterden groeit

Het percentage laaggeletterden is de afgelopen jaren gestegen. Hier zijn meerdere redenen voor: vergrijzing, nieuwkomers en jongeren. De eerste reden voor de groei van de laaggeletterdheid is dat Nederland vergrijst (Jurgens & Buisman, 2017). We worden steeds ouder en er komen steeds meer ouderen bij. Onder deze groep zijn laaggeletterden oververtegenwoordigd (Buisman et al., 2013). Het blijkt dat de cognitieve vermogens (op het gebied van de basisvaardigheden) gedurende de levensloop ongeveer met een onderwijsniveau dalen (Houtkoop, Allen, Buisman, Fouarge, & van der Velden, 2012). Dit is op de groep laaggeletterden extra van invloed, omdat zij al een lager aanvangsniveau hebben.

Ten tweede is er een grote stroom nieuwkomers in Nederland. Uit cijfers van DUO blijkt dat tussen 2013 en 2018 3000 van deze migranten nooit geslaagd zijn voor de inburgeringstoets (Rosman, 2018). Wanneer migranten meer dan 600 uur les gevolgd hebben en vier keer gezakt zijn voor hun examens, kunnen zij ontheffing voor het inburgeringsexamen krijgen. Dit heeft geen gevolgen voor hun verblijfsvergunning. Veel van deze mensen komen uit oorlogsgebieden, waar ze weinig onderwijs hebben genoten. Hierdoor hebben zij moeite om op het juiste taal- en/of rekenniveau te komen. Zij vallen daardoor onder de noemer 'laaggeletterden'.

Ten derde blijkt dat er nog steeds veel jongeren van school gaan met te lage basisvaardigheden (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Het percentage Nederlandse jongeren dat risico loopt om laaggeletterd te worden, blijft fors toenemen (Gubbels, van Langen, Maassen & Meelissen, 2019). Van 17,9% in 2015 naar 24 procent in 2018. Daarnaast geeft 60% van de leerlingen aan alleen te lezen als het moet, bijvoorbeeld voor het opzoeken van informatie voor schoolopdrachten.

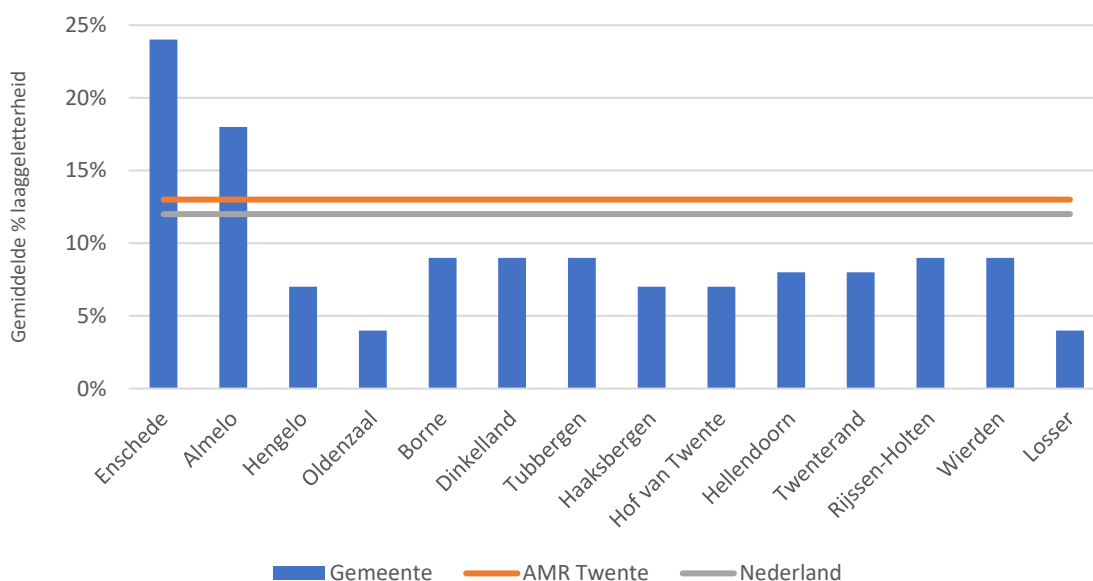
Doelgroepanalyse Laaggeletterden

Er zijn veel verschillende cijfers beschikbaar als het gaat over laaggeletterdheid, waardoor het niet altijd duidelijk is hoe de groep laaggeletterden eruitziet. Veel onderzoeken zijn landelijk ingestoken waardoor gegevens over laaggeletterdheid in de regio onbekend zijn. In 2019 is er vanuit Tel mee met Taal een onderzoeksaanvraag uitgezet om gemeenten houvast te bieden om gericht beleid te maken voor het aanpakken van laaggeletterdheid. Hiervoor is een doelgroepanalyse uitgevoerd door Ecbo, ROA en Etil. Op basis van het onderzoek is de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid ontstaan. Dit is een verdieping op het onderzoek 'Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland' dat in 2016 is in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven (in samenwerking met de VNG) is uitgevoerd door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).

De Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid is een kennisproduct dat gemeenten inzicht en handvatten biedt bij het maken van beargumenteerde beleidskeuzes voor specifieke (sub)groepen laaggeletterden en de cursus- of trajecttypen die hier het beste bij passen. In dit onderzoek gaat het alleen over de mensen tussen de 16 en 65 jaar met een laag taalniveau (1,3 miljoen mensen landelijk). Mensen die moeite hebben met rekenen of die ouder zijn dan 65 jaar maken geen deel uit van deze onderzoeken.

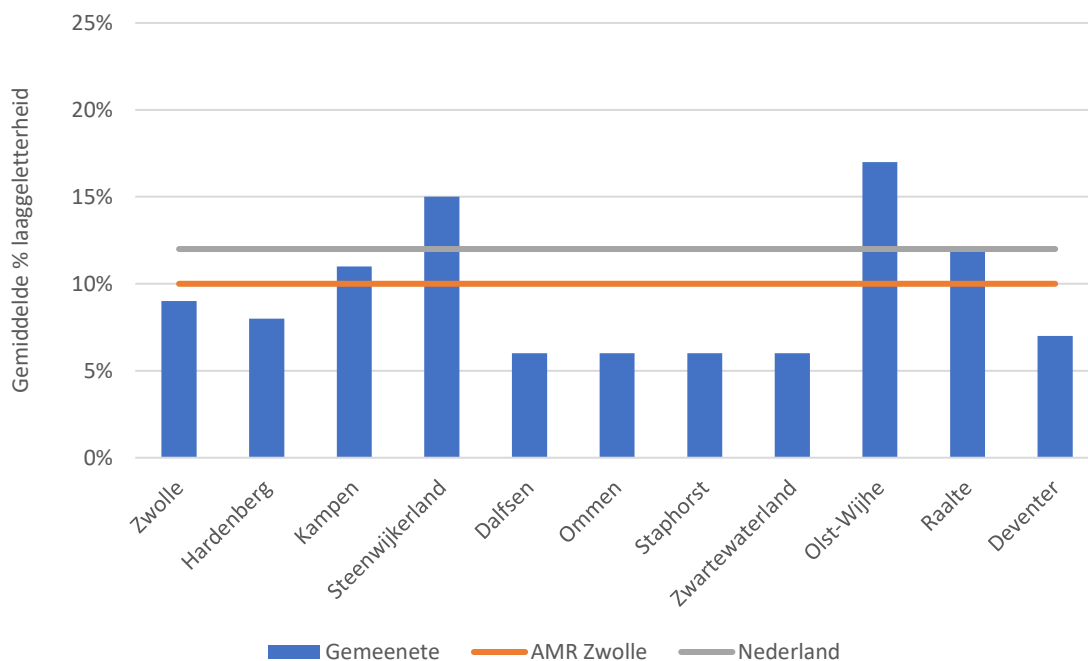
Op basis van de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid zijn er zeven verschillende doelgroepen laaggeletterden gedefinieerd. Deze groepen verschillen van elkaar op sociaal-demografische kenmerken. Meer informatie over de verschillende doelgroepen is terug te vinden in de verantwoording van de Doelgroepanalyse Laaggeletterdheid. Voor deze doelgroepen wordt ook de omvang laaggeletterden per gemeente geschat. De schattingen van het percentage laaggeletterden, de omvang van de doelgroepen per gemeente en arbeidsmarktregio en een verdere profilering van de doelgroepen zijn verwerkt in een online tool GeletterdheidInZicht.nl. Zij hebben deze omvang geschat op basis van de PIAAC-data aangevuld met CBS-data. Het combineren van de PIAAC-data en de CBS-registerdata is noodzakelijk voor de schattingen op niveau van gemeente- en arbeidsmarktregio. Binnen dit onderzoek werd gebruik gemaakt van registerdata uit 2017.

Grafiek 1. Gemiddelde percentage laaggeletterdheid per gemeente in de AMR Twente weergegeven ten opzichte van het gemiddelde percentage laaggeletterdheid van de AMR Twente en Nederland.

Bron: GeletterdheidInZicht.nl

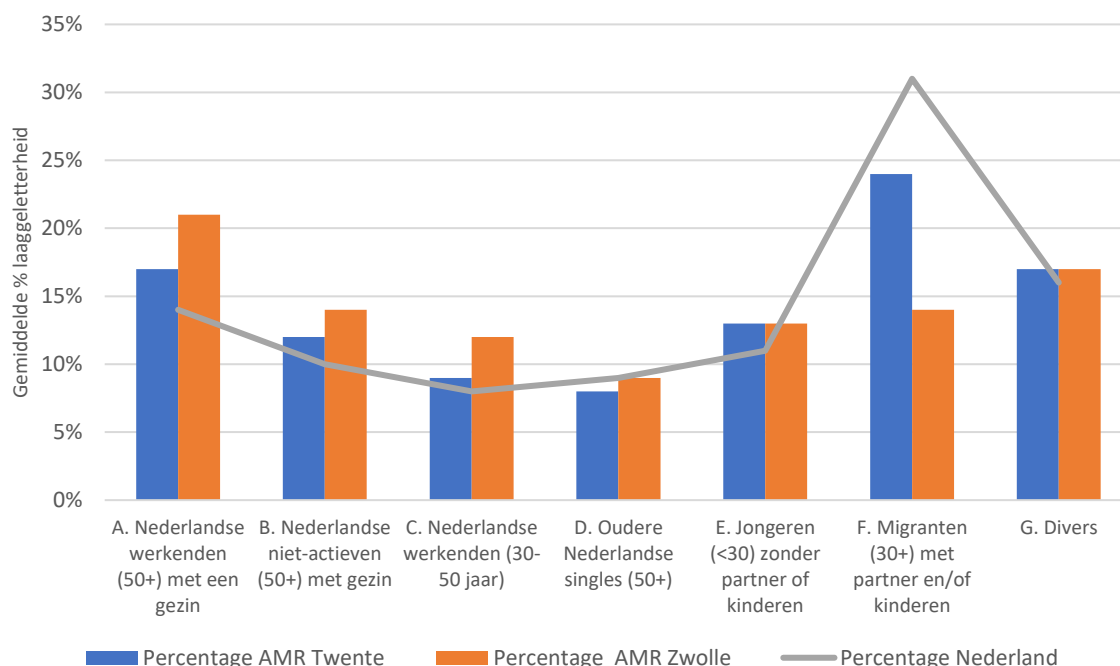
Grafiek 2. Gemiddelde percentage laaggeletterdheid per gemeente in de AMR Zwolle weergegeven ten opzichte van het gemiddelde percentage laaggeletterdheid van de AMR Zwolle en Nederland.

Bron: GeletterdheidInZicht.nl

Uit de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid blijkt dat 13% van de Twentenaren en 10% van de Zwollenaren (AMR) tussen de 16 en 65 jaar moeite heeft met taal. Landelijk ligt dit gemiddelde op 12%. In onderstaande grafieken is het percentage laaggeletterdheid per gemeente weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen AMR Twente (grafiek 1) en AMR Zwolle (grafiek 2), omdat de aanpak van laaggeletterdheid ook per arbeidsmarktregio is georganiseerd. Deze percentages zijn afgezet tegen het landelijk gemiddelde en het gemiddelde in de arbeidsmarktregio. Hierbij is het belangrijk om te weten dat de AMR Zwolle ook gemeenten uit Drenthe bevat. De cijfers uit deze gemeenten worden niet getoond, maar tellen wel mee in het gemiddelde van AMR Zwolle. De gemeenten Deventer en Olst-Wijne horen bij de AMR Stedendriehoek. Deze gemeenten liggen echter in Overijssel en zijn daarom wel meegenomen in onderstaande tabel. Ze tellen alleen niet mee in het gemiddelde voor de AMR Zwolle. Daarnaast zijn de twee AMR's vergeleken met Nederland op de verdeling van de zeven doelgroepen die voortkomen uit de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid, zie grafiek 3. Meer over de zeven doelgroepen is terug te vinden op de tool [GeletterdheidInZicht.nl](https://geletterdheidinzicht.nl).

Grafiek 3. Gemiddelde percentage laaggeletterden per doelgroep in de AMR Zwolle en AMR Twente weergegeven ten opzichte van het gemiddelde percentage laaggeletterden in Nederland.

Bron: GeletterdheidInZicht.nl

Mild en sterk laaggeletterd

In de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid wordt onderscheid gemaakt tussen 'mild' en 'zeer' laaggeletterd. Dit onderscheid is gemaakt omdat de onderzoekers ervan uitgaan dat het voor mild laaggeletterden haalbaarder is om een hoger niveau van geletterdheid te bereiken dan voor mensen die zeer laaggeletterd zijn. De grens tussen mild laaggeletterd en zeer laaggeletterd is getrokken bij een geletterdheidsscore van 200, omdat het verschil in een geletterdheidsscore van 200 en 225 overeenkomt met het verschil in geletterdheid tussen twee opleidingsniveaus (bijv. het verschil in de gemiddelde geletterdheidsscore tussen mensen met mbo en hbo bedraagt ook ongeveer 25 punten). De onderzoekers geven ook aan dat het weinig realistisch is om te streven naar een verbetering in geletterdheid die zo groot is dat mensen bijna meer dan een volledig opleidingsniveau vooruitgaan in hun geletterdheid.

Duiding cijfers

Op basis van de data uit dit onderzoek kunnen arbeidsmarktregio's en gemeenten kiezen voor een focus op een bepaalde doelgroep laaggeletterden. Bij de keuze voor een focus is het ook belangrijk andere invalshoeken in ogenschouw te nemen. Het aantal doelgroepen in de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid is namelijk niet uitputtend, doordat er maar een beperkt aantal variabelen is meegenomen binnen het onderzoek. Het is daarom een mooie basis die je kunt verbreden door ook naar andere landelijke onderzoeken te kijken. Dit biedt nog meer kansen op het bereiken en helpen van laaggeletterden.

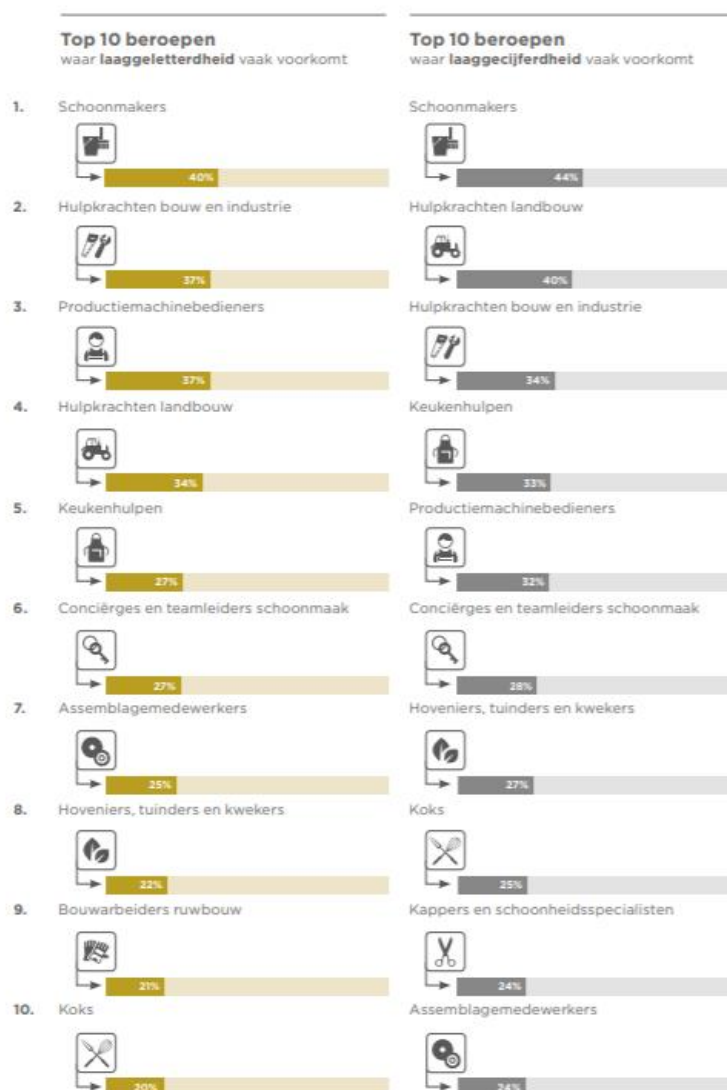
Variabelen uit landelijke onderzoeken, zoals de relatie met leven lang ontwikkelen, empowerment schulden, armoede en gezondheid, zijn niet meegenomen of lieten geen discriminerende effecten zien

in deze doelgroepanalyse. Maar uit landelijk onderzoeken blijkt dat er een grote relatie is tussen de genoemde thema's en laaggeletterdheid.

Leven lang ontwikkelen

De overheid wil dat de deelname aan de arbeidsmarkt verder groeit en dat mensen tot op steeds latere leeftijd blijven werken. Ze vindt het daarom belangrijk dat werkenden hun kennis en vaardigheden bijhouden. Maar een leven lang ontwikkelen is niet nog voor iedereen toegankelijk. Uit onderzoek blijkt dat laagopgeleide werkenden zich minder vaak scholen dan hoogopgeleiden (SCP 2020a). In 2017-2018 volgde maar 28 procent van de laagopgeleide werkenden een opleiding of cursus (hoogopgeleiden werknemers ongeveer 50 procent). Het verschil komt onder andere doordat hoogopgeleiden vaker zelf het initiatief nemen tot scholing. Uit eerder onderzoek weten we dat het opleidingsniveau een belangrijke voorspeller is van laaggeletterdheid (Buisman en Houtkoop, 2014). Er zijn veel laaggeletterden die een lagere opleiding hebben afgerond en aanzienlijk minder laaggeletterden die een hbo en/of wo opleiding hebben afgerond. (SCP, 2020a).

Eerder onderzoek van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) en Stichting Lezen en Schrijven wees uit dat juist in deze sectoren procentueel veel mensen laaggeletterd zijn. Hieronder is de top 10 van beroepen weergegeven waar laaggeletterdheid procentueel het meest voorkomt:

Hierdoor komt de groep op dubbele achterstand: in deze sectoren volgen minder mensen scholing en in deze sectoren zijn procentueel meer laaggeletterden. Zij hebben juist baat bij een leven lang ontwikkelen. Wanneer laaggeletterden - die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen - de kans krijgen deze basisvaardigheden te verbeteren, verbeteren zij hun positie op de arbeidsmarkt.

Om professionals bewust te maken van laaggeletterdheid en organisaties en het bedrijfsleven te ondersteunen in het bijscholen van laaggeletterden, zijn samen met landelijke kennispartners en onderwijsinstellingen lesmaterialen en instrumenten ontwikkeld. Door de inzet van diverse screeningsinstrumenten kunnen laaggeletterden beter gevonden worden. De e-learnings kunnen worden ingezet om professionals die met laaggeletterden te maken hebben, te informeren en te trainen in het herkennen van en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid.

Scholing en leven lang ontwikkelen staat niet altijd op het netvlies van groepen die juist een hoger risico hebben op een veranderende arbeidsmarkt (SCP, 2020b). Ook uit de Staat van het onderwijs 2020 bleek al dat het arbeidsmarktperspectief van vroegtijdige schoolverlaters achterblijft bij dat van gediplomeerden. Daarom is het belangrijk dat mensen blijven leren en zich blijven ontwikkelen. Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) onderhouden en verbeteren hoort daarbij. Het hebben van goede basisvaardigheden vergroot de kansen van werknemers op de arbeidsmarkt.

Meer dan de helft van de laaggeletterden in Nederland werkt. Werkgevers en belangenorganisaties zijn daarom belangrijke spelers rond dit thema. Daarbij onderstrepen de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt, de verhoging van de pensioenleeftijd en digitalisering het belang van voldoende basisvaardigheden.

De achtergrond van deze doelgroep is gevarieerd: NT1-ers, oudkomers en NT2-ers, inburgeraars, werkende minima en statushouders. Werken vanuit diversiteit verhoogt de kans op een groter bereik van de moeilijker bereikbare doelgroep (vaak NT1). Vanuit het perspectief van werkgevers is het van belang het thema integraal te benaderen, dat wil zeggen; gericht op alle achtergronden met risico op lage basisvaardigheden, zodat elke werkgever zich aangesproken kan voelen.

Continue aandacht voor basisvaardigheden. De basis voor een leven lang ontwikkelen wordt gelegd bij de werkgever. Niet het probleem staat centraal (laaggeletterdheid), maar het belang van ontwikkeling en toegankelijkheid. Hierin heeft de werkgever een rol (toegankelijk maken van communicatie, bieden van kansen/mogelijkheden) en de werknemer (zichzelf ontwikkelen). Spreken over taalvriendelijkheid in plaats van laaggeletterdheid ligt daarom voor de hand. Good practices hebben laten zien dat een positieve insteek het grootste effect heeft.

Het taalakkoord werkgevers heeft werkgevers de afgelopen jaren gestimuleerd aandacht te geven aan de verhoging van basisvaardigheden op de werkvloer³. Idealiter vormt een taalakkoord het startpunt dan wel de bekroning van het succes van deze aanpak.

Een leven lang ontwikkelen voor werkenden vraagt om samenwerking tussen landelijke werkgevers- en werknemerspartijen, vertegenwoordigers van beroepsopleidingen (MBO-raad), SW-bedrijven, LTO, VNO-NCW, MKB, partijen als UWV, Leerwerkloketten, Werkgeversservicepunten en SBB die verantwoordelijk

zijn voor bijvoorbeeld leer-werkstages. Op provinciaal niveau helpt ondersteuning en stimulering van deze samenwerking.

De doelgroep (toekomstig) werkenden vormt een flink deel van de groep laaggeletterden, inclusief jongeren die een beroepsopleiding volgen, niet uitkeringsgerechtigden en statushouders die instromen op de arbeidsmarkt. Anderzijds vormt de doelgroep werkzoekenden (een deel van) het potentieel op de arbeidsmarkt.

De doelgroep inactieven (bijstand en andere uitkeringen dan WW) wordt bediend vanuit de reguliere structuren van gemeenten. Ondersteuning voor deze doelgroep wordt geboden vanuit het (toekomstige) ondersteuningspakket van Stichting Lezen en Schrijven. In de huidige praktijk zien we dat er koppelingen gemaakt worden naar werkgevers via Sociale Diensten (doorplaatsing naar SW via de Sociale Dienst, plaatsingen bij bedrijven via loketten Werk en Inkomen, plaatsing naar stages participatiewet vanuit loket Sociale Dienst en tenslotte de taalwerkstages vanuit inburgering). Initiatieven als kweekvijvers kunnen de arbeidsmarkt in een regio stimuleren door tekortsectoren te verbinden met sectoren waar bijvoorbeeld technische ontwikkelingen gaan leiden tot uitstroom.

In het adviesrapport Samenwerken aan Taal van de SER wordt het belang van samenwerking tussen het maatschappelijk veld en werkgevers in de aanpak van laaggeletterdheid nog eens benadrukt. Samenwerking tussen veel verschillende partijen is nodig om het beste resultaat te bereiken. Naast de landelijke overheid hebben ook decentrale overheden, werkgevers, werknemersorganisaties, het onderwijs, maatschappelijke organisaties en andere partijen een rol. Daarbij wordt de verantwoordelijkheid van werkgevers onderstreept om laaggeletterdheid te signaleren en werknemers te stimuleren hun basisvaardigheden te verbeteren. We weten daarbij ook dat niet alle werknemers de urgentie voelen zichzelf te ontwikkelen. Er zijn belemmeringen die weggenomen kunnen worden, zoals gebrek aan financiën, balans werk-privé, negatieve leerervaringen, gebrek aan perspectief, vasthouden aan zekerheden en korte termijn denken. Dit vraagt inzet op een positieve leercultuur en het vermogen van werkgevers om urgentie te creëren en werknemers te activeren. Werkgevers- en werknemersorganisaties kunnen hierbij advies en ondersteuning gebruiken in de vorm van een Werkgeversaanpak. Het onlangs verschenen rapport van het SCP 'Arbeidsmarkt wel en niet werkenden in kaart' bevestigt deze aanpak.

Empowerment voor laaggeletterde vrouwen

Uit onderzoek blijkt dat er tussen mannen en vrouwen een groot verschil bestaat in economische zelfstandigheid. Laagopgeleide vrouwen zijn vaker niet economisch zelfstandig (73%) dan mannen (41%). De stap naar economische zelfstandigheid is voor deze laagopgeleide vrouwen groot, omdat zij hier vaak niet genoeg taal-, reken- en digitale vaardigheden voor hebben. Deze vrouwen moeten eerst aan hun zelfvertrouwen werken, voordat zij kunnen werken aan basisvaardigheden en de stap richting de arbeidsmarkt kunnen en durven zetten.

Uit de 'Handreiking voor de regionale aanpak laaggeletterdheid voor laaggeletterde vrouwen' die medio juli 2020 verschijnen blijkt dat aan de hand van tools zoals GeletterdheidInZicht.nl de aanpak laaggeletterdheid er specifiek beleid gemaakt kan worden voor laaggeletterden vrouwen. Geleerde lessen uit het onderzoek zijn:

- De aanpak laaggeletterdheid en empowerment bij de gemeente raakt aan verschillende onderdelen van het sociaal domein: Werk & Inkomen, welzijn, onderwijs en participatie.

- Inzicht in de doelgroep laaggeletterden vrouwen helpt bij het lokaliseren en benaderen van de doelgroep.
- Doorverwijzen tussen partners zijn cruciaal
- Zorg voor specifieke aandacht voor empowerment, naast taal- en andere vaardigheden.
- Zorg voor laagdrempelig, samenhangend aanbod.

Armoede en laaggeletterdheid

Laaggeletterden zijn ruim twee keer zo vaak langdurig arm als niet-laaggeletterden (Christoffels et al., 2016). En de kans om ten minste één jaar onder de armoedegrens te leven, is onder laaggeletterden ruim twee keer zo groot als onder niet-laaggeletterden (Christoffels et al., 2016). Mensen die moeite hebben met lezen en/of rekenen zijn oververtegenwoordigd onder mensen die zich aanmelden bij schuldhulpverlening (Madern, Jungmann, & Van Geuns, 2016). Daarnaast hebben mensen met financiële problemen vaker een lagere leesvaardigheid. 50,3% van de onderzochte mensen bij Kredietbank Nederland en Syncasso valt in de risicogroep voor laaggeletterdheid (Keizer, 2018). Uit recent onderzoek blijkt dat door vroeg te screenen op laaggeletterdheid, schuldhulpverleners en bewindvoerders cliënten met lage basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) beter kunnen ondersteunen (Mesis, Stichting Lezen en Schrijven & VUB, 2020). Hiervoor kan o.a. het screeningsinstrument Mesis ingezet worden.

Gezondheid en laaggeletterdheid

Taal en gezondheid hebben veel met elkaar te maken. De gezondheidssituatie van geletterde mensen is in veel opzichten beter dan die van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Laaggeletterden missen namelijk veelal de vaardigheden goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg. Zij hebben vaak ook lage gezondheidsvaardigheden. Ze missen de vaardigheden om informatie over gezondheid te verkrijgen, begrijpen, beoordelen en te gebruiken bij het nemen van gezondheid gerelateerde beslissingen. De gevolgen hiervan voor hun gezondheid zijn groot.

Er zijn dus op basis van het sociaal domein nog meer doelgroepen die interessant kunnen zijn. Het betrekken van de verschillende thema's binnen het sociaal domein is van groot belang voor de aanpak van laaggeletterdheid.

Ondersteuning en advisering door Stichting Lezen en Schrijven

Stichting Lezen en Schrijven geeft uitvoering aan het ondersteuningsprogramma aanpak laaggeletterdheid. Dit doen wij in opdracht van de ministeries OCW, SZW en BZK. Vanuit dit programma ondersteunen wij gemeenten vraaggericht op het gebied van beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en kennis en innovatie. Naast dit programma zet Stichting Lezen en Schrijven haar expertise in via projecten en programma's op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Samen met honderden organisaties zorgt Stichting Lezen en Schrijven ervoor dat zoveel mogelijk mensen in Nederland worden bereikt en gestimuleerd om zichzelf te ontwikkelen. In de rol van procesbegeleider, projectleider, ontwikkelaar en adviseur zorgen wij samen met partners voor nieuwe initiatieven die bijdragen aan dit doel.

Literatuur

Algemene Rekenkamer (2016). Aanpak van laaggeletterdheid. Den Haag: Algemene Rekenkamer.

Buisman, M., & Houtkoop, W. (2014). Laaggeletterdheid in kaart. Den Bosch: ECBO: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Buisman, M., Allen, J., Fouarge, D., Houtkoop, W., & Van der Velden, R. (2013). PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven: Resultaten van de Nederlandse survey 2012. Den Bosch: ecbo.

Christoffels, I., Baay, P., Bijlsma, I., & Levels, M. (2016). Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede. Den Bosch: ecbo.

Groot, A., & Lam, J. F. (2020). Handreiking Doelgroepenanalyse. Den Bosch: ECBO: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Gubbels, J., van Langen, A. M. L., Maassen, N. A. M., & Meelissen, M. R. M. (2019). Resultaten PISA-2018 in vogelvlucht. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands

Houtkoop, W. A., Allen, J. P., Buisman, M., Fouarge, D., & van der Velden, R. K. W. (2012). Kernvaardigheden in Nederland. Resultaten van de Adult Literacy and Life Skills Survey (ALL). Den Bosch: ECBO: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Inspectie van het Onderwijs. (2018). Onderwijsverslag 2016/2017: De Staat van het Onderwijs. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs. (2020). De Staat van het Onderwijs 2020. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Jurgens, K., & Buisman, M. (2017). Zilveren taalcompetenties: Literatuurstudie naar de opbrengsten van taalinterventies voor ouderen. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Keizer, M. (2018). Lezen ≠ Begrijpen. De invloed van beperkte leesvaardigheid op de omgang met financiële problemen. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Madern, T., Jungmann, N., & van Geuns, R. (2016). Over de relatie tussen lees- en rekenvaardigheden en financiële problemen. Den Haag: Stichting Lezen en Schrijven.

SCP (2020a). Arbeidsmarkt in kaart; Wel- en niet werkenden editie 2. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

SCP (2020b). Maatschappelijke gevolgen van coronamaatregelen. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

Stichting Lezen en Schrijven & ROA (2018). Spreiding van laaggeletterdheid; Inzicht in taal- en rekenvaardigheden per beroep, sector en type werkzoekende. Den Haag: Stichting Lezen en Schrijven.

Rosman (2018). Drieduizend migranten nooit geslaagd voor inburgeringstoets. Geraadpleegd op <https://www.topics.nl/drieduizend-migrant-nooit-geslaagd-voor-inburgeringstoets-a10050893ad/213d5a5332b473e8901a0884c46ca93a1cd018f062f4497837d10f147e1de75a/?context=zoek/?query=Inburgeren&referrerUserId=2cdaf37afd1f4b42b13a2352a8e5e136>.

VUB, Stichting Lezen en Schrijven & Mesis (2020). Laaggeletterdheid binnen de schuldhulpverlening; Traceren van laaggeletterdheid door middel van het Mesis instrument. Den Haag: Stichting Lezen en Schrijven.

Bijlage 4: Factsheet Laaggeletterdheid en werk

THEMA

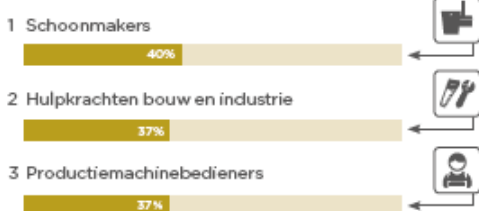

Laaggeletterdheid en werk

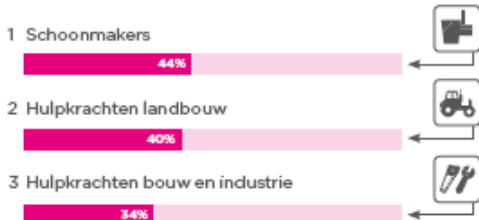
FEITEN & CIJFERS

- In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen (Algemene Rekenkamer, 2016). Zij zijn laaggeletterd en/of laaggecijferd. Vaak missen zij ook digitale vaardigheden.
- Laaggeletterdheid en laaggecijferdheid kosten de maatschappij ongeveer 1,3 miljard euro per jaar (PwC, 2018).
- Laaggeletterden hebben drie keer zo vaak een uitkering als niet-laaggeletterden (Christoffels et al., 2016).
- Van de laaggeletterden tussen 16 en 65 jaar, werkt 57 procent. Van de laaggecijferden tussen 16 en 65 jaar, werkt 53 procent (Buisman et al., 2013).
- Laaggeletterden zijn twee keer zo vaak inactief als niet-laaggeletterden. Inactief betekent: niet participeren in arbeid, initieel onderwijs of cursussen en trainingen (Christoffels et al., 2016).
- Taalproblemen zijn de oorzaak van één op de tien zware ongelukken in de procesindustrie (Baay, Buisman & Houtkoop, 2015).

Beroepen waar laaggeletterdheid vaak voorkomt

Beroepen waar laaggecijferdheid vaak voorkomt

(Stichting Lezen & Schrijven & ROA, 2019)

Uit de praktijk

"Ik werkte altijd heel hard en heel vlug. Omdat ik bang was dat ik iets vergat. Ik verborg wat ik niet kon. Als ik naar huis ging, dacht ik: 'kon ik het maar'. Nu ik les heb gehad lukt het allemaal."

Taalambassadeur Wim Sabel

EEN LEVEN LANG ONTWIKKELEN

De arbeidsmarkt verandert snel. Daarom is het belangrijk dat mensen blijven leren en zich blijven ontwikkelen. Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) onderhouden en verbeteren hoort daarbij. Het hebben van goede basisvaardigheden vergroot de kansen van werknemers op de arbeidsmarkt. Het is bijvoorbeeld makkelijker om op internet vacatures te zoeken en sollicitatiebrieven te schrijven. Ook op het werk zelf wordt het makkelijker. Denk aan digitale opdrachten, zoals werkbriefjes insturen of vakanties aanvragen. Of uitleg over veiligheid lezen en begrijpen.

AANDACHT VOOR LAAGGELETTERDHEID WAT LEVERT HET OP?

Voor werkgevers

- Minder kosten door: lager ziekteverzuim, minder fouten op werk, werknemers halen sneller certificaten (Ecorys, 2015).
- Meer tevredenheid bij medewerkers en klanten (Visscher & Tops, 2015).
- Meer inkomsten door hogere productiviteit (Ecorys, 2015).

Voor werknemers en werkzoekenden

- Meer kansen op de arbeidsmarkt (Visscher & Tops, 2015).
- 19 procent van de deelnemers aan een taal cursus vindt een betaalde baan of groeit door in huidige betaalde baan (De Greef, Segers & Ipektidou, 2018).
- Meer zelfvertrouwen, trots en plezier (Visscher & Tops, 2015).

Voor de maatschappij

- Lagere maatschappelijke kosten door: lagere zorgkosten, meer inkomsten uit werk (PwC, 2018).

Uit de praktijk

"Het is van belang dat we intensieve taaltrainingen verzorgen. Stel dat iemand meerdere malen voor zijn VCA zakt. Dan is dat voor ons aanleiding om het onderwerp te bespreken en de weg te wijzen naar de taaltraining. De resultaten zijn goed. Mensen worden zelfverzekerder. En ze halen hun certificaat."

Andre Hertog, directeur van Irado

AANPAK

Voor werkgevers en organisaties die naar werk begeleiden:

Duidelijk communiceren

Schrijf in begrijpelijke taal op niveau 1F/A1 of 2F/B1.

Herken laaggeletterdheid

Signalen zijn: ziekteverzuim, certificaten niet (of met grote moeite) behalen, e-mails niet begrijpen, formulieren niet invullen.

Maak laaggeletterdheid bespreekbaar

Durf te vragen of iemand moeite heeft met lezen of schrijven. Laat weten dat heel veel mensen hier moeite mee hebben.

Opleiden en/of doorverwijzen

Kies voor een intern taalaanbod of verwijs door naar het Taalhuis in de buurt.

Maak de aanpak onderdeel van beleid en monitor de voortgang.

TAAL VOOR HET LEVEN

Een organisatie met oog voor haar werknemers draagt veel bij aan plezier in het werk. En aan ruimte voor ontwikkeling. Wilt u samen taalvaardigheid, rekenvaardigheid en digitale vaardigheden binnen uw bedrijf verbeteren?

Stichting Lezen & Schrijven helpt werkgevers en organisaties bij het ontwikkelen van een aanpak op maat. Dat doen we met het samenwerkingsprogramma Taal voor het Leven. U kunt gebruik maken van verschillende instrumenten en materialen. Zo kunnen we samen zo veel mogelijk laaggeletterden bereiken en scholen. Meer informatie over samenwerken, lesmateriaal en instrumenten vindt u op taalvoorhetleven.nl.

Of vraag naar uw lokale contactpersoon via:

✉ info@lezenenschrijven.nl

☎ 070 - 302 26 60

INSTRUMENTEN EN MATERIALEN

Screeningsinstrumenten

Deze instrumenten brengen binnen 4 tot 15 minuten in kaart of iemand mogelijk moeite heeft met taal of rekenen of digitale vaardigheden mist. Er zijn drie soorten:

- online Basismeters, zoals de Taalmeters 1F en 2F, Rekenmeter en Digimeter;
- papieren taalverkenners, zoals de Taalverkenner UWV;
- contextgerichte vragen.

Lesmateriaal

Deelnemers werken samen met een vrijwilliger.

Werk ze!

- Methode voor mensen met een laag taalniveau die weer willen gaan werken.
- Thema's als: jezelf voorstellen, vacatures zoeken, solliciteren.

Succes!

- Methode op drie niveaus voor volwassenen die beter willen leren lezen en schrijven, rekenen of hun digitale vaardigheden willen verbeteren.
- Centraal staan herkenbare situaties uit het dagelijks leven en werk van volwassenen.
- Onderwerpen als: 'Veilig werken' (VCA), 'Ik ga graag naar mijn werk', 'Een baan vinden'.

Jouw leven & werk

- Cursus waarin deelnemers samen onderzoeken wat werken zal veranderen in hun leven. Ook leren ze wat belangrijk is om te regelen als ze aan het werk gaan.
- In de lessen is ook aandacht voor zelfvertrouwen en jezelf leren kennen.

Praktische hulpmiddelen voor werkgevers

- Factsheet eenvoudige taal.
- Tipkaarten 'Taal met sterren'.
- Gesprekss Kompas werknemers en werkzoekenden.

Praktische hulpmiddelen voor organisaties die begeleiden naar werk

- Toolkit Empowerment.
- Het sollicitatiespel.
- Gesprekss Kompas werknemers en werkzoekenden.

MEER WETEN?

Of wilt u gebruik maken van de instrumenten of het lesmateriaal? Mail naar info@lezenenschrijven.nl.

TAAL MAAKT JE STERKER

In Nederland hebben 2,5 miljoen volwassenen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij ook minder digitale vaardigheden. Dat heeft grote impact op hun persoonlijke leven. Als je niet goed kunt lezen en schrijven, vind je minder snel een baan, kun je minder gezond leven en heb je minder grip op je geldzaken. Taal maakt je dus sterker. Daarom zorgt Stichting Lezen & Schrijven er samen met haar partners voor dat zoveel mogelijk mensen in Nederland kunnen lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig zijn. Door honderden organisaties te ondersteunen met scholing, onderzoek, (les)materiaal, advies en campagnes. En door laaggeletterdheid onderwerp van gesprek te maken bij publiek en politiek. Want onze samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen. Deze uitgave is gefinancierd door de Rijksregering.

V201901

lezenenschrijven.nl

Bijlage 5: Factsheet impact van het leren van volwassenen

Factsheet impact het leren van volwassenen

Prof. Dr. Maurice de Greef

Investering in laaggeletterdheid

Volgens het CBS (2014a) kent Nederland nog steeds een groot percentage inwoners, dat uitgesloten is van sociale deelname aan de samenleving, te weten 15%. Dit zijn mensen, die in de meeste gevallen niet kunnen meedoen aan activiteiten, werk, maar ook minder contacten hebben in hun eigen omgeving. Volgens Bijl et al. (2011) komt het probleem van sociale ongelijkheid door het verschil in opleiding. Het verschil in opleidingsniveau veroorzaakt namelijk een kloof tussen hoog- en laagopgeleiden (Bijl et al., 2011). Dit effect zien we ook terug in onze werkloosheidscijfers. Volgens het CBS (2014b) is circa 77% van de werklozen laag- of middelbaar opgeleid. Een bijkomend probleem van mensen die sociale uitsluiting of uitsluiting van de arbeidsmarkt ervaren, is dat deze mensen onder andere de taal vaak niet voldoende meester zijn. Investeren in laaggeletterdheid voor deze laag- en middelbaar opgeleiden zou deze problematiek en de bijbehorende kosten kunnen tegengaan.

Impact op dagelijks leven en arbeidsmarktpositie

Volwassenen hebben verschillende redenen om (weer) te gaan leren. Het PIAAC onderzoek (OECD, 2012) geeft aan dat het leren van volwassenen kan plaatsvinden in de contexten werk, leven en leren. De context leven behelst leren in het kader van de volgende thema's: thuis en familie, gezondheid en veiligheid, betalingsverkeer, ontspanning en recreatie en samenleving en burgerschap. In feite houdt dat in dat mensen leren om hun kinderen beter te kunnen opvoeden, een gezonder leven kunnen leiden, hun bankzaken beter kunnen regelen, leren deel te nemen aan bijvoorbeeld sportactiviteiten- en wijkactiviteiten of leren omgaan met de bureaus. Met andere woorden ze leren op verschillende manieren een betere plek in de samenleving te krijgen, oftewel hun sociale inclusie te verbeteren. Onderzoek laat zien, dat met leren voor kwetsbare volwassenen concrete resultaten worden bereikt. Uit diverse onderzoeken blijkt, dat in diverse regio's door inzet van educatie 60% tot 80% van de deelnemers een betere taalbeheersing krijgt en 40% tot 60% een betere plek in de samenleving krijgt (De Greef et al., 2012; De Greef et al., 2014; De Greef en Poppelaars, 2017).

Naast het verkrijgen van een betere plek in de samenleving kan iemand ook een betere plek op de arbeidsmarkt krijgen. Volwassenen kunnen na deelname aan een leertraject een stage gaan lopen, beter gaan functioneren in een betaalde baan (met begeleiding), werk gaan zoeken of vrijwilligerswerk gaan doen (als eerste opstap naar de arbeidsmarkt). Onderzoek van De Greef (2012a, 2012b, 2012c, 2012d) laat zien, dat bij circa 20% tot 30% van de deelnemers na deelname aan het leerproces een betere arbeidsmarktontwikkeling gerealiseerd wordt. Zij krijgen een betere arbeidsmarktpositie, waardoor kansen op werk vergroot worden. Daarnaast blijkt uit onderzoek van Kok & Scholte (2013), dat taaltrajecten voor laaggeletterden uiteindelijk een rendement van 700 miljoen euro opleveren.

Het belang van een krachtige leeromgeving

In de meeste gevallen werken deze trajecten, doordat ze er niet alleen op gericht zijn om de participatie van de deelnemers te vergroten maar ook de toeleiding naar een baan of een vervolgopleiding stimuleren. Een gecombineerde methodiek met veel 'praktijkonderdelen' en 'transfermogelijkheden' zorgen voor een goede aanpak. Daarnaast laat onderzoek zien dat naast een hoge frequentie van lesuren en een financiële bijdrage van de deelnemer een goed geoutilleerde docent met ondersteuning van een getrainde vrijwilliger van belang zijn (De Greef et al., 2016; Nijhuis et al., 2015).

Referenties

Bijl, R., Boelhouwer, J., Cloin, M. & Pommer, E. (2011). *De sociale staat van Nederland 2011*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

CBS (2014b). *Beroepsbevolking: Geslacht en Leeftijd*. 07-06-2014. <<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=71738NED&D1=22,26&D2=0&D3=0&D4=a&D5=31,36,41,46,51,60,65,&HD=140304-1009&HDR=T,G4&STB=G2,G1,G3>>.

CBS. (2014a). *Nederland presteert bovengemiddeld op thema's Europa 2020*. 07-06-2014. <<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/eu/publicaties/archief/2014/2014-4058-wm.htm>>.

De Greef, M. (2012a). *Educatietrajecten van ROC ID College hebben aantoonbaar effect voor inwoners in de regio's Midden-Holland, Zoetermeer en Holland-Rijnland*. 's-Hertogenbosch: ArtéduC.

De Greef, M. (2012b). *Educatietrajecten van het Kellebeek College afdeling Via hebben aantoonbaar effect voor inwoners in de regio West-Brabant*. 's-Hertogenbosch: ArtéduC.

De Greef, M. (2012c). *Educatietrajecten in Den Haag zorgen voor betere taalbeheersing, plek in de samenleving en op de arbeidsmarkt bij inwoners*. 's-Hertogenbosch: ArtéduC.

De Greef, M. (2012d). *Educatietrajecten in Noordoost Twente zorgen voor betere taalbeheersing, plek in de samenleving en op de arbeidsmarkt bij inwoners*. 's-Hertogenbosch: ArtéduC.

De Greef, M., Hanekamp, M., Segers, M., Verté, D. en Lupi, C. (2012). *Leren in verschillende contexten*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

De Greef, M., Segers, M., Nijhuis, J. & Lam, J.F. (2014). *Impact onderzoek taaltrajecten Taal voor het Leven door Stichting Lezen & Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid Deel A*. Maastricht: Maastricht University.

De Greef, M. & Poppelaars, M. (2017). *Educatietrajecten als maatschappelijke oplossing voor kwetsbare inwoners van Noord-Brabant*. 's-Hertogenbosch: ArtéduC.

Kok, L. & Scholte, R. (2013). *Rendement van cursussen voor laaggeletterden*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Nijhuis, J., Segers, M. & De Greef, M. (2015). *Succesfactoren van taaltrajecten*. Maastricht: Maastricht University.

OECD (2012). *Literacy, Numeracy and Problem Solving in Technology-Rich Environments: Framework for the OECD Survey of Adult Skills*. Paris: OECD Publishing.

Bijlage 6: Flyers Basisvaardigheden voor professionals en voor het brede publiek

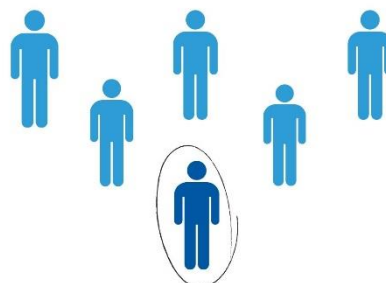
Basisvaardigheden bevorderen

Wat is er nodig in Overijssel?

Informatie voor werkgevers, werknemers,
scholen en overheden

Wist u dat 2,5 miljoen Nederlanders, boven de 16 jaar, moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen? Vaak hebben zij ook moeite met werken met een computer.
Dat is 1 op de 6 Nederlanders!

Wanneer iemand moeite heeft met één of meer van deze vaardigheden spreken we over lage basisvaardigheden.
Iedereen is anders. Wat voor de één een acceptabel niveau is voor een ander juist hoog of laag.

Feiten

- 1 De kans is groot dat u iemand kent in uw naaste omgeving met lage basisvaardigheden.
- 2 Mensen met lage basisvaardigheden zijn regelmatig mensen van Nederlandse afkomst.
- 3 Veel van hen hebben een baan.

Wat is een goede eerste stap?

Doorbreek taboes

Wat kunt u zoal doen?

Werkgevers, werknemers en scholen

- Werknemers met lage basisvaardigheden ervaren meer stress op het werk, zijn vaker ziek en minder productief. Het is dus zowel in het belang van de werknemer als van de werkgever dat er meer aandacht komt voor lage basisvaardigheden.
- Leer medewerkers waar zij op kunnen letten, zodat zij lage basisvaardigheden herkennen bij zichzelf of collega's.
- Maak duidelijk waar zij terecht kunnen voor hulp of het doorgeven van signalen.
- Maak gebruik van de subsidieregelingen om lage basisvaardigheden tegen te gaan.
- Heb al vroeg aandacht voor laaggeletterdheid. Voorkomen en vroegsignalering op scholen is van groot belang om verergering tegen te gaan

Gemeenten en provincie Overijssel

- Voer campagne om meer bekendheid te geven aan laaggeletterdheid en om taboes en schaamtegevoelens te doorbreken.
- Breng partijen samen. Voorkom versnippering en ga vrijblijvendheid tegen.
- Zorg dat brieven eenvoudig leesbaar zijn en communiceer op verschillende manieren.
- Wees zowel fysiek, digitaal als telefonisch bereikbaar.
- Zet ervaringsdeskundigen in.

In actie komen? Neem contact op met het taalpunt: 0800- 023 4444

Basisvaardigheden bevorderen

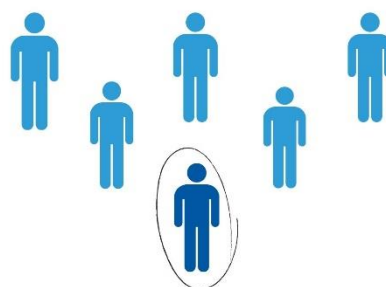
Wat is er nodig in Overijssel?

Informatie voor hulpverleners, cliënten en naasten

SER
Overijssel

Wist jij dat 2,5 miljoen Nederlanders, boven de 16 jaar, moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen? Vaak hebben zij ook moeite met werken met een computer.
Dat is 1 op de 6 Nederlanders!

Wanneer iemand moeite heeft met één of meer van deze vaardigheden spreken we over lage basisvaardigheden. Iedereen is anders. Wat voor de één een acceptabel niveau is voor een ander juist hoog of laag.

Feiten

- 1 De kans is groot dat jij iemand kent in je naaste omgeving met lage basisvaardigheden.
- 2 Mensen met lage basisvaardigheden zijn regelmatig mensen van Nederlandse afkomst.
- 3 Veel van hen hebben een baan.

Wat is een goede eerste stap?

Wat kan jij doen?

- Herken signalen. Lees er meer over op: www.lezenenschrijven.nl/herken-de-signalen

- Praat er over.

- Bel met het taalpunt voor hulp of informatie.

- Kom in actie. Samen bereiken we meer!

In actie komen? Neem contact op met het taalpunt: 0800- 023 4444

Colofon

Auteur

SER Overijssel

Flyers

Anne-Wil Lensen

Uitgave

SER Overijssel brengt gevraagd en ongevraagd adviezen uit aan het provinciebestuur van Overijssel over het door de provincie te voeren sociaal-economisch beleid.

www.ser-overijssel.nl

Zwolle, decemberr 2020

